

Petak, 16. januar 2004.

Svedok Berko Zečević

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.05 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs (Nice).

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, pre nego što svedok pročita svečanu zakletvu moram da kažem nešto što mislim da je neophodno da bismo na najbolji način koristili naše vreme. Očigledno je da nećemo moći da završimo, ako nastavimo ovim tempom, sve svedoke koji se nalaze na spisku i ja sad moram da donosim neke predhodne odluke oko toga koje ćemo svedoke skinuti sa našeg spiska i bilo bi mi korisno da znam koga će optuženi želeti da unakrsno ispita a za koje svedoke možemo da tražimo skraćenje. Dakle, za sledeću sredu je predviđen svedok Hrvoje Šarinić, koji je na spisku za 4 sata, ali to je bilo pre nego što je doneta odluka po Pravilu 89(F) i mi ćemo tražiti da se i njegovo vreme skрати. Zatim imamo još dva svedoka, to je general Vej (Ferenc Vegh) 5. februara i gospodin Brunborg (Helge Brunborg) 4. februara, obojica su veštaci i za njih je predviđeno prilično vremena. I u jednom i u drugom slučaju ćemo tražiti da se vreme skрати, ukoliko ti svedoci uopšte dođu da svedoče. Možda bi čak bilo i moguće, ukoliko se slože optuženi i amikusi ili čak da Pretresno veće donese odluku da nema potrebe da unakrsno ispitivanje bude suviše široko. To bi nam bilo od koristi. Ja se nadam da će ova informacija biti od koristi Pretresnom veću i da može da pomogne u planiranju preostalog vremena a i nama da znamo koje svedoke da skinemo sa spiska, a koje da ostavimo.

SUDIJA MEJ: O koja se dva svedoka radi? Kažite nam opet.

TUŽILAC NAJS: Šarinić sledeće nedelje. Onda imamo generala Veja, 5. februara i veštaka Brunberga 4. februara.

SUDIJA KVON: Rekli ste 4. februara, a ne 28. februara.

TUŽILAC NAJS: Da, 4. februara, datum je dakle promenjen, nije 28. januara.

SUDIJA MEJ: Hvala vam, a sada neka svedok da svečanu izjavu.

SVEDOK ZEČEVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cjelu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala, možete da sednete.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC GRUM

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, možemo da počnemo. Mi ćemo sada tražiti da se uvrste dva dokazna predmeta. Jedno je izveštaj veštaka, ovog svedoka, doktora Zečevića, a drugi je ovaj registrator sa 30 dokumenata.

sekretar: Časni Sude, izveštaj veštaka će biti dokazni predmet 636, a registrator sa dokumentima 637.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da bismo uštedeli na vremenu, Tužilaštvo želi da povuče tri dokazna predmeta iz registratora koji je sad označen brojem 637. To su dokazni predmeti pod tabulatorima 6, 16 i 28. Biografija pod tabulatorom 1 se nalazi i priložena uz izveštaj veštaka, prema tome Tužilaštvo će povući ovaj drugi primerak koji se nalazi pod tabulatorom 1, dokaznog predmeta 637. Gospodine, molim da mi kažete vaše puno ime.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Berko Zečević.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pretresno veće je dobilo vašu punu biografiju, kako životnu, tako i radnu. Molim vas sada da u jednoj ili dve rečenice kažete u kojoj ste se oblasti vi specijalizirali.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam imao dva pravca specijalizacije. Edukativni, nastava na Mašinskom fakultetu iz oblasti odbrambenih tehnologija i moj stručni rad u oblasti dizanja municije.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, ukoliko se vi slažete, ja ću sada pročitati sažetak onoga što se nalazi u izveštaju veštaka i onda ću postaviti još neka pitanja.

SUDIJA MEJ: Da li mi imamo primerak toga ili je to samo rezime koji ste vi pripremili?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pa, to je rezime za mene. Dakle, ovaj svedok je mašinski inženjer, visokokvalifikovani stručnjak za municiju u bivšoj Jugoslaviji. Pre rata u Bosni i Hercegovini radio je u dizajnu teškog naoružanja, uključujući minobacač od 120 milimetara za JNA. Tokom rata on je pomagao Vladi Bosne i Hercegovine u proizvodnji oružja. Njegova puna izjava kao veštaka po Pravilu 94bis govori o tome kako deluje i kakav efekat ima minobacač od 120 milimetara i kako je granatirana pijaca Markale u februaru 1994. godine u Sarajevu. U to vreme on se prijavio da učestvuje u istrazi tog granatiranja pijace i bio je postavljen od strane lokalnog istražnog sudi-je, kao član jedne ekipe inženjera koja je analizirala fizičke dokaze i pripremila izveštaj o tom granatiranju. Njegova analiza je imala i ovaj zaključak: "da je granata od 120 milimetara eksplodirala na dodir sa površinom na pijaci i da je rep granate nađen u sredini kratera koji je nastao posle eksplozije; analiza je dalje ustanovila da je granata stigla sa severa ili iz severoistočnog pravca sa azimutom od 18 stepeni plus-minus dva stepena; da je bilo šest mogućih lokacija odakle je mogla da bude ispaljena ta granata; da od tih šest lokacija samo je jedna i to ona najbliža bila pod kontrolom vojske Bosne i Hercegovine u to vreme. Ostalih pet mogućih lokacija su se nalazile na teritoriji koja je bila pod kontrolom Vojske Republike Srpske; osoblje UNPROFOR-a (United Nations Protection Forces) je obavilo razgovore i ustanovilo da niko od njihovog osoblja nije primetio ispaljivanje projektila sa teritorije koja je bila pod kontrolom vojske Bosne i Hercegovine u predmetno vreme i da bi bilo nemoguće prikriti audio efekat ispaljivanja granate od 120 milimetara na toj teritoriji, stoga je zaključeno da granata mora da je ispaljena sa neke od pet drugih lokacija; da je naučno moguće da granata od 120 milimetara ubije onoliko veliki broj ljudi koliki je poginuo tog dana; i konačno da nepostojanje boje na repu granate koja je nađena, ukazuje na to da je ona najverovatnije proizvedena u fabrici "Marko Orešković" u Bosni ili u Hrvatskoj, a obe te lokacije su se u to vreme nalazile pod kontrolom Vojske Republike Srpske. U ovom izveštaju se takođe objašnjava i naučno istraživanje koje ukazuje na to da je rep jugoslovenske granate od 120 milimetara bio takav da se ne bi

zabio u zemlju ako su naboji jedan i dva, i da bi bilo neverovatno da se zabije ukoliko je ispaljen sa navojem tri, a da bi bilo logično da se to desi ukoliko bi naboj bio četiri, pet ili šest. I na osnovu ovog istraživanja može se zaključiti, odnosno zaključeno je da je ova granata najverovatnije bila ispaljena sa teritorije pod kontrolom bosanskih Srba. Gospodine, mogu li sad da vas zamolim da nam kažete koliko ste godina radili u fabrici „Pretis“?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Radio sam 17 godina.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I tokom vremena koje ste radili tamo da li ste se upoznali sa dokumentacijom fabrike „Pretis“, kao i korespondencijom koja je vođena između te fabrike i drugih fabrika gde se proizvodila municija i JNA?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam bio u odeljenju za istraživanje i razvoj u tvornici „Pretis“. To je jezgro funkcionisanja te fabrike u smislu proizvodnje municije. Nas u tom odeljenju je bilo oko 30 do 50, u zavisnosti od godine rada, jer se razvijala ta tvornica i svi između sebe smo logično imali prilike da posmatramo razvoj svojih saradnika. A drugo, kao najodgovorniji ljudi za dizajn-proizvodnju, testiranje i uvođenje municije u naoružanje Jugoslovenske narodne armije, bili smo prisutni kako u fazama samog dizajna, u fazama proizvodnje, tako i u fazama testiranja na opitnim centrima i logično, s obzirom da je to bila naša domovina u tom momentu, smo se radovali ako smo bili u mogućnosti da pomognemo da odbrambena moć Jugoslovenske narodne armije bude što veća.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, sada ću da vas pitam konkretno u vezi sa dokumentacijom koja se obično izrađivala u fabrici „Pretis“, kao i za korespondenciju između te fabrike i Jugoslovenske narodne armije i drugih fabrika gde se proizvodila municija. Da li ste se tokom vaše radne karijere upoznali sa tom vrstom dokumentacije?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pošto sam ja bio jedan od konstruktora rakete 128 milimetara M-87, prošao sam sve faze od dizajna do trenutka uvođenja u naoružanje Jugoslovenske narodne armije, logično da sam morao da budem upoznat.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, da bismo uštedeli na vremenu da li ste bili upoznati sa dokumentacijom, da ili ne?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U potpunosti.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I tokom proteklih nekoliko dana da li su vas ovde zamolili da pogledate neke dokumente iz fabrike "Pretis"?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM: Sad ću vas pitati i, ukoliko se Pretresno veće slaže, zamoliću da se registrator pod brojem 637 stavi pred svedoka tako da on može da pregleda dokumente tokom svog svedočenja.

SUDIJA MEJ: U redu, dajte nam broj za to.

sekretar: 637.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, pogledajte, molim vas, dokument pod tabulatorom 2 tog registratora i ja ću vas pitati da li je to sažetak vašeg komentara o dokumentima za koje ste bili zamoljeni da ih pregledate dok ste se nalazili ovde u Hagu (The Hague)?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I pre nego što se osvrnemo na konkretne dokumente, mogu li da vas zamolim da u nekoliko rečenica opišete kakva je bila predratna struktura industrije za proizvodnju municije i oružja u Jugoslaviji.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Vojna industrija Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je bila izuzetno dobro organizirana sa jasnim nadležnostima svakog od subjekata u tom procesu. U procesu dizajna postojale su, da kažem, dvije mogućnosti: da dizajn radi Vojno-tehnički institut u Beogradu ili da rade odjelenja istraživanja pojedinih fabrika. Proizvodnju municije su radile tvornice pretežno za municiju u Bosni i Hercegovini i Srbiji. Testiranje municije je vršeno u Nikincima, Srbija. Odluku o tome da li treba neko ili nešto da se razvija iz oblasti municije, donosio je Vojno-tehnički savet Jugoslovenske narodne armije. Odluku o usvajanju donosio je Vojno-tehnički savjet, odluku o cjeni proizvoda je donosila tehnička uprava Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu, tako da cjelokupna, tako da kažem, ta nadležnost je bila jasno propisana. Moram istaći još jednu stvar, a to je da je dugo vremena bilo pravilo o jasnoj podjeljenosti šta koja fabrika smije ili treba da radi. Nije bilo dugo vremena paralelizama u procesu proizvodnje. To se tek pojavilo neposrijedno krajem osamdesetih godina. Mislim da je to bio ukratko sažetak. Ta cjela organizacija bila je izvanredno dobro organi-

zirana. Prodaju naoružanja vani je vršio SDPR. Fabrike nisu imale pravo da samostalno prodaju municiju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, sada ću vas zamoliti da nam opišete u čemu se sastojao značaj fabrike "Pretis". Koliko je ona bila velika, koliki je bio njen kapacitet za proizvodnju?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Kičma svake vojske su artiljerijske jedinice, pored pešadijskih jedinica, a glavne udare ostvaruju artiljerijske jedinice. Tvornica "Pretis" je proizvodila artiljerijsku municiju od 76 milimetara do 155 milimetara, raketnu municiju 128 milimetara, minobacačku municiju, avio-bombe 100 kilograma, avio-bombe 250 kilograma. Znači, ona po svojim procjenama je mogla da godišnje proizvodi u najboljim uslovima oko milion projektila ekvivalentnog kalibra 122 milimetra. To je bila veoma cjenjena fabrika, možda među najvećim fabrikama u Evropi (Europe) za proizvodnju municije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Doktore, prevodioci su vas zamolili da malo sporije govorite. Dakle, doktore, ovde smo čuli svedočenje o povlačenju jugoslovenske vojske iz Bosne i Hercegovine u maju 1992. godine. Da li ste vi otkrili dokument koji nosi datum posle tog vremena, koji je ukazivao na to da je postojao i dalje odnos između jugoslovenske vojske, odnosno Vojske Jugoslavije kako se ona tada zvala i fabrike "Pretis"? Molim vas da pogledate dokument pod tabulatorom 3. Isto tako molim da se prva strana tog dokumenta stavi na grafoskop. Gospodine, da li prepoznajete taj dokument koji se nalazi u dokaznom predmetu 637, tabulator 3? Je li to dokument koji ste vi lično pronašli?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li Pretresnom veću ukratko da opišete sadržaj tog dokumenta?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu predsjednik zajednice vojne industrije Jugoslavije, gospodin Jovičić Jovan predlaže da se imenuju direktori za tvornice "Rudi Čajevac", "Pretis", "Famos-specijalna vozila" i "Pobjeda", Goražde. To su sve fabrike koje su u tom trenutku bile pod kontrolom Vojske Republike Srpske.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Kakva je svrha ovog dokumenta?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Uobičajeno je bilo u prethodnoj Jugoslaviji da da imenovanje direktora se vrši od strane saveznog sekretarijata, zapravo saglasnost za imenovanje direktora da se vrši od strane Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu, iako je objektivno imenovanje vršio radnički savjet. Međutim nije zabilježen ni jedan slučaj da je mogao biti imenovan direktor unutar vojne industrije a da prije toga nije ostvarena potpuna saglasnost Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. U ovom slučaju, imajući u vidu da je objektivno došlo do toga da je Bosna i Hercegovina dobila nezavisnost, nelogično bi bilo u tom momentu da to uradi tada savezni Sekretarijat za narodnu odbranu Savezne Republike Jugoslavije. U tom momentu to je predložila organizacija koja je još postojala i koja je funkcionisala a to je Zajednica vojnih industrija Jugoslavije, u ovom slučaju, preko nje Jovičić Jovan

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, dakle, ovaj dokument putem ovog mehanizma koji ste vi opisali, da li se ovim dokumentom predlaže kandidat koji bi bio direktor fabrike "Pretis"? I ko se predlaže za direktora fabrike "Pretis" koja se nalazila u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Za direktora fabrike "Pretis" predlaže se gospodin Motika Milorad, diplomirani inženjer.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada ću vas zamoliti da pogledate dokazni predmet pod tabulatorom 4, tog registratora 637 i molim dobro se prva strana engleske verzije stavi na grafoskop. Gospodine, ovo je dokument koji nosi datum 18. jun 1992. godine. Molim vas da nam ukratko opišete sadržaj ovog dokumenta i isto tako da nam pročitate šta stoji pod rimskim brojem jedan.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pod ovim poglavljem I uočavaju se problemi koji su nastali zbog toga što je došlo do pojave sukoba na prostoru Bosne i Hercegovine i kao rezultat toga do ...

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Izvinite, gospodine. Izvinite što vas prekidam. Da li ste sigurni da gledate dokument pod tabulatorom 4? Mislim da je to što sada gledate po tabulatorom 5.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Izvinjavam se, izvinjavam se. Tabulator 4, ovdje se govori o imenovanju direktora "Pretis holding" Vogošća, gdje se razrješava direktor Jovo Vučić, a imenuje Milorad Motika, diplomirani mašinski inženjer, a potpisao je predsjednik vlade profesor doktor Branko Đerić.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ovo ukazuje na to da je preporuka za kandidata, direktora fabrike "Pretis" koja je napravljena kroz savezni sekretarijat zapravo bila sprovedena?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja imam primedbu, gospodine Mej (May).

SUDIJA MEJ: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pitanje gospodina Gruma (Groome) je nekorektno, jer on kaže da je predlog napravljen kroz savezni sekretarijat, a ovo nikakav predlog nije saveznog sekretarijata, nego je predlog jednog poslovnog udruženja koje se zove Zajednica industrije naoružanja i vojne opreme, gde sede direktori tih preduzeća i koja je postojala godinama u Jugoslaviji i ovo nema veze ni sa kakvim predlogom saveznog sekretarijata. Prema tome, gospodin Grum postavlja potpuno netačno pitanje. Pitanje je ...

SUDIJA MEJ: Da se to pojasni, molim vas.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Svakako. Gospodine, možete li da pojasnite, molim vas, kakav je odnos postojao između ove organizacije koja je sastavila ovaj dokument pod tabulatorom 3 i saveznih organa za pitanja vojske u Jugoslaviji?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Činjenica da Zajednica za vojnu industriju Jugoslavije je postojala više godina i ta zajednica je bila formirana sa ciljem da se pokušaju neki zajednički, da tako kažem, problemi razrešiti u funkcionalniju vojne industrije a istovremeno, ona je odlično služila da se prilikom izvoza poslova prema vani, formiraju, da kažem, zajednički stavovi. Međutim, nije bilo uobičajeno u prethodnom periodu da ova zajednica bude ta koja predlaže direktora. To je uvijek predlagao, zapravo davao saglasnost Savezni sekretarijat za narodnu odbranu. U ovom momentu i imenovanje ovog direktora nije moglo biti samostalno, da se sastanu direktori tih fabrika i sami imenuju, na primjer, predsjednika te zajednice, nego je to moralo da prođe odgovarajuće strukture unutar Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. Moje mišljenje, ako mogu tako da kažem, da u ovom momentu bi bilo neloogično da to ponovo Savezni sekretarijat za narodnu odbranu predlaže, nego je u ovom momentu iskorištena jedna zajednica koja je još funkcionisala i postojala i koja je predložila gospodina Motiku za direktora. Samim tim,

neovisno od toga postoji, da tako kažem po mojem mišljenju, odgovarajuća sinhronizacija u cjelom ovom postupku predlaganja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada bih želeo da vam srenem pažnju na 2. april 1992. godine. Tokom tog meseca da li ste vi prestali da radite u fabrici "Pretis"?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa, ja sam 17. aprila prestao da radim.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Opišite nam ukratko zašto ste prestali da radite 17. aprila 1992. godine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Prethodnih dana je bilo intenzivne i napete pucnjave na području regiona Sarajevo. Te sedmice su ponovo počeli da rade tvornice i tog dana ja sam, ja sam zajedno sa jako malim brojem ljudi i kolega došao u tvornicu. Ja sam vjerovao da je nemoguće da nastupi sukob na teritoriji Bosne i Hercegovine i smatrao sam mojom obavezom da dođem u tvornicu. Došao sam ujutru u tvornicu i negdje oko jedno 12.00, 13.00 iznenada sam osjetio jednu potpunu tišinu. Da bi to bilo razumljivije, taj kompleks u sebi je svakodnevno primao od 5.000 do 7.000 ljudi. Mašine su radile tako da se uvijek osjećala buka neka, radna atmosfera. Međutim, tog trenutka ja sam osjetio da je potpuno prestao sav rad i gledajući sa prozora svoje kancelarije, primjetio sam da ljudi masovno napuštaju tvornicu. Ostao sam još nekoliko sati. U nekom momentu sam izašao iz kancelarije pošto u kancelariju niko od mojih saradnika nije došao izuzev mene samog, pogledao sam i vidio da u odeljenju razvoja koje je bilo, uslovno rečeno, najznačajniji dio te tvornice, nema ni direktora, ni sekretarice, ni ostalog. Posle toga sam napustio tvornicu i posle dan, dva više se nije moglo ući u tvornicu jer je došlo do ulaska jugoslovenske vojske unutar tvornice.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada da pređemo na vreme nakon početka sukoba. Molim vas lepo da Pretresnom veću ukratko opišete kakva je bila situacija u vezi sa koja je ostala na raspolaganju Vojsci Republike Srpske na samom početku.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tvornica "Pretis" je u svom proizvodnom programu imala neprekidan, stalan proces. U svakom trenutku unutar te tvornice se nalazio značajan broj municije koja je bila u toku procesa proizvodnje. Istovremeno, tvornica "Pretis" je jedan ogroman kompleks i dio njezinog kompleksa za stokiranje korišten je za ratne rezerve Jugoslovenske narodne armije. Tamo su se nalazile ogromne količine polugotovih proizvo-

da, ne sklopljene municije, nego metalni djelovi koji bi bili u stanju u relativno kratkom vremenu da se kompletiraju. Procjene su bile da bi to trebalo biti dovoljno negdje za šest mjeseci procesa proizvodnje.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Možete li nam možda jednostavno samo da navedete sa kojim je problemima industrija municije u to vreme u Republici Srpskoj bila suočena?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mogu da kažem samo sa kojim problemima u "Pretisu" je mogla da se suočava Republika Srpska u procesu proizvodnje, iz jednog osnovnog razloga što je to bila glavna fabrika gdje je ogroman, jedan najveći dio, da kažem, procesa proizvodnje vršen u "Pretisu". Problemi su bili energetske, znači snabdjevanje električnom energijom, snabdjevanje naftom, snabdjevanje parom, što je zahtjevalo ugalj, snabdjevanje rezervnim djelovima, iz jednog razloga što je vojna industrija Jugoslavije bila jedinstven organizam, tako da ni jedna fabrika nije mogla samostalno da radi. S obzirom da je tvornica raketnog goriva i artiljerijskih goriva u Vitezu bila pod kontrolom HVO-a u tom momentu, tvornica upaljača i kapisli u Gorazdu, odnosno u Bugojnu su bile pod kontrolom Armije Bosne i Hercegovine, logično da je došlo do nemogućnosti da se izvrši kompletiranje procesa laboracije municije. Znači, pojavili su se energetske problemi i problemi u snabdjevanju repromaterijalom za normalan proces proizvodnje municije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada, molim vas, pogledajte tabulator 5, dokaznog predmeta 637. To je dokument koji je išao iz Ministarstva i energetike Republike Srpske, a naslov mu je "Informacija o aktuelnim problemima namenske industrije Republike Srpske". Dokument je napisan 26. novembra 1992. godine. Recite nam da li ste vi imali prilike videti ovaj dokumenat i da li on tačno predstavlja probleme sa kojima je vojna industrija u Republici Srpskoj bila suočena u toj ranoj fazi rata?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Vidio sam ovaj dokument i slažem se potpuno da je procjena realna.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada, molim vas, pogledajte tabulator 7, dokaznog predmeta 637. Ranije ste već pomenuli sirovine. Sada vas molim da nam malo detaljnije objasnite o kojim vrstama sirovina je ovisila tvornica "Pretis", a koje u drugom djelu godine 1992. godine i tokom 1993. godine više nisu bile dostupne.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U proizvodnji municije postoji niz sirovina koje su nužne da bi se mogla kompletirati municija. Jedan od važnih segmenata je čelik koji se nabavljao iz Slovenije, iz Hrvatske, ili iz Nikšića i Zenice, znači Bosne i Hercegovine. Dalje, veoma važna stvar su logično raketna goriva za artiljerijske raketne sisteme. Ta goriva su se mogla nabaviti u tvornici "Vitez", koja je bila pod kontrolom HVO ili djelom u tvornici "Lučani" koja je bila u Srbiji. Moram naglasiti da goriva u tvornici "Vitez" i goriva u tvornici "Lučani" nisu kompatibilna, nego se koriste samo za određen broj artikala ili za određene tipove municije. Poseban problem su kapisle, upaljači. Za proizvodnju čahura je potreban repromaterijal za mesing, za izradu lijevaka za kumulativne projekte je potreban bakar, koji se, i mesing i bakar su se uvozili iz Srbije, tako da imajući u vidu kompletnu situaciju, veoma je otežana bila normalna proizvodnja unutar "Pretis"-a ako nisu bili zatvoreni ciklusi snabdjevanja repromaterijalom. I želio bih naglasiti eksploziv je kao poseban problem, on se isto tako nabavljao iz Srbije.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sad, molim vas, pogledajte tabulator 7, dokaznog predmeta 637. Datum ovog dokumenta je 20. septembar 1994. godine, potpisao je gospodin Motika, direktor poduzeća "Pretis". Recite nam da li se u tom dokumentu opisuju vrste municije koje su proizvedene 1994. godine i da li se u njemu ukratko opisuje situacija u vezi sa dostavom sirovina tokom 1994. godine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da, ovde je praktično potpuno cjelokupan proizvodni program tvornice "Pretis" prije rata, a i u toku rata, i ovdje je tačno specificirano iz kojih tvornica je vršeno snabdjevanje repromaterijalom i ukazuje se, je l' tako, da postoje poteškoće za takav rad.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li prema informacijama iz ovog dokumenta, proizilazi da su neki ili mnogi problemi koji su postojali 1992. godine razrešeni do trenutka pisanja dokumenta, do novembra 1994. godine?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada, molim vas, pogledajte tabulator 8, dokaznog predmeta 637, a molim isto tako da se prva strana engleskog prevođa stavi na grafoskop. Ovo je dokument datiran 6. novembra 1992. godine, potpisao ga je opet gospodin Motika. Molim vas da nam u najviše jednoj ili dve rečenice ukratko kažete o čemu se radi u tom dokumentu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ovo je kontakt između dvije tvornice, tvornica "Pretis" iz Vogošće, Sarajevo i tvornica "Milan Blagojević" Lučani i predmet korespondencije je proizvodnja projektila za 125 milimetara tenk P-72 ili M-84. Tvornica "Milan Blagojević" proizvodi gorivo za tu municiju.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pogledajte sad, molim vas, tabulator 9, dokaznog predmeta 637, isto tako molim da se prva strana engleskog prevoda stavi na grafoskop. Ovaj dokument datiran je 11. avgusta 1995. godine. Opišite nam, molim vas, što stoji u tom dokumentu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu gospodin Motika Milorad traži od Ministarstva odbrane Republike Srpske da se obezbjedi prelaz tereta iz Savezne Republike Jugoslavije u Republiku Srpsku za eksploziv TNT u količini od 12 tona i bakarne cjevi u količini od osam tona ili 8.000 kilograma.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li je u tom vremenskom periodu bilo sporazuma o robnoj razmeni na osnovu kojih su fabrike koje su tada postojale u Republici Srpskoj i fabrike u Republici Srbiji razmenjivale sirovine i poluproizvode?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa, mislim da bi to trebalo da bude prirodni pokušaj, jer jedni bez drugih ne bi mogli da funkcionišu kao što i sada tvornice u Srbiji i tvornice u Bosni i Hercegovini pokušavaju, iz vojne industrije pokušavaju da uspostave saradnju. To je prirodan jedan organizam, jedni bez drugih ne mogu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada pogledajte tabulator 10, dokaznog predmeta 637. To je jedan ugovor datiran 24. jula 1995. godine. Da li je to jedan primer sporazuma o robnoj razmeni o kojima smo maločas govorili? A pogledajte, molim vas, i tabulator 11. Dokument datiran 10. novembra 1992. godine, takođe ga je potpisao gospodin Motika. Da li ovaj sporazum takođe dokaz postojanja sporazuma o robnoj razmeni?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne bi mogao reći da ovaj dokument govori o sporazumu o robnoj razmjeni. Ovaj dokument govori o zahtjevu gospodina Motike da mu Remontno-tehnički zavod, a to je vojna organizacija u sastavu jugoslovenske vojske, isporuči mu odgovarajuću količinu elemenata za kompletiranje municije, znači, ovo je da kažem, nešto malo različito u odnosu na, izvinjavam se, izvinjavam se, potpuno se slažem i ovo je, nisam prijetio, remontno-tehnički, znači potpuno odgovara u smislu vašeg pitanja,

znači i jedan i drugi dokument su kompenzacioni ugovori. Nisam obratio pažnju na naslovna zaglavlja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I na kraju, pogledajte, molim vas, tabulator 12 dokaznog predmeta 637 i recite nam što stoji u tom dokumentu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu tvornica "Krušik" iz Valjeva, Srbija prodaje upaljače TK-M71 i AU-18, UM 72, topovske kapisle i punjenja za bacačku municiju 120 milimetara tvornici "Pretis" i cijena ovdje utvrđena od strane Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu, odnosno uprave, jedne od uprave Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. To su one stvari koje su, po meni, najvažnije u ovom dokumentu a to je i u skladu sa onim što sam prije rekao da je savezni sekretarijat i prije rata donosio procjenu koliko vrijedi jedan čas rada, odnosno koliko vrijedi pojedina komponenta ili municija na tržištu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada pogledajte tabulator 13, dokaznog predmeta 637. Da li je to jedan od dokumenata koji ste vi trebali pogledati ovde u Hagu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Moje pitanje u vezi sa ovim dokumentom glasi, da li ovaj dokumenat pokazuje da Ministarstvo odbrane Republike Srpske, da je ono direktno sudjelovalo u nekim od tih sporazuma o robnoj razmeni?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sad pogledajte tabulator 14, dokaznog predmeta 637, molim da se prva strana stavi na grafoskop i recite nam jeste li imali prilike da pregledate ovaj dokumenat i ukoliko jeste, kažite nam o čemu se radi u tom dokumentu? To je dokument datiran 29. januara 1994. godine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Imao sam ga prilike pregledati. U ovom dokumentu Glavni štab Vojske Republike Srpske, sektor za pozadinu obavještava preko Ministarstva za odbranu Republike Srpske preduzeće "Pretis" da nije u stanju da osigura 2.000 tona čelika iz željezare "Nikšić" za normalan rad zbog nedostatka finansijskih sredstava i istovremeno naglašava da je u procesu obezbjeđivanja 100 tona eksploziva, kao kompenzacija za municiju.

ju 125 milimetara za tenk M-84 i dalje u stavki 3, da je odobreno da će, da kažem, preduzeće "Krušik" obezbjediti mine za tvornicu "Pretis".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada pogledajte molim vas prvu rečenicu gde stoji: "Na znanje: tehničko-materijalna sredstva od strane Vojske Jugoslavije, obavještenje". Vidite li taj deo?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Samo malo, molim vas. Ne vidim.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dogleđajte prvo, molim vas, tabulator da kako bi bili sigurni da govorimo o istom dokumentu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Dobro.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da. Dobro, možda možete pogledati taj fascikl tokom pauze, a sada možemo dalje. Sada pogledajte, molim vas, tabulator 15. Molim da se kopija originala da svedoku, kako bi on mogao da proveri kako je to isti dokument koji se nalazi u njegovom fasciklu, a engleski prevod stavite, molim vas, na grafoskop. Kako bismo se osigurali i znali da nije bilo nikakve zabune i da se ništa nije pomešalo, prvo vas molim da proverite strane koje se nalaze s vaše desne strane i recite nam što je taj dokument?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu direktor Motika Milorad upućuje molbu generalu Mladiću i Glavnom štabu vojske Republike Srpske da urgira kod načelnika Vojske Jugoslavije generala Perišića da osigura da 1.000 komada raketnih motora 122 milimetra "Grad" bude preko pomoćnika ministra odbrane za vojno-privredni sektor, da bude proslijeđen u "Krušik" Valjevo, a za potrebe preduzeća "Pretis". Znači jedan složen, da tako kažem, kompleks zahtjeva da se osigura nabavka 1.000 komada raketnih motora.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala. Časni Sude, u interesu vremena Tužilaštvo povlači tabulator 16 ovog dokaznog predmeta. Gospodine, već ste govorili o proizvodnim kapacitetima u periodu 1992. do 1995. godine. U dokumentima koje ste pregledali ovde u Hagu, da li ste u tim dokumentima pronašli indikacije o tome kamo je velika količina municije proizvedena u "Pretisu" na kraju poslana.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mislite tokom rata?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Većina te municije, zapravo najveći dio iskorišten je na području ratišta oko Sarajeva od strane Vojske Republike Srpske, znači Sarajevsko-romanijski korpus.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste vi zbog svog stručnog znanja, tokom rata bili povremeno pozivani na mesta na kojima su udarile granate ili minobacački projektili, u Sarajevu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Bio sam dva puta prisutan. Prvi puta sam bio prisutan, prvi put sam bio prisutan kad je došlo do eksplozije na pijaci Markale, a drugi put kada je došlo do djelovanja jednog raketnog projektila na Televiziju Sarajevo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Da li ste ikada na osnovu svojih ličnih saznanja, saznali da su granate koje su nosile proizvodni datum iz godine 1993. godine otkrivene u Sarajevu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam u tom momentu još bio načelnik Odeljenja za istraživanje i razvoj pri glavnom štabu i jedan od mojih zadataka je bio da nađem alternativni način za snabdjevanje, i među nađenim neekspodiranim granatama je bila i granata 82 milimetra, datirana iz 1993. godine, a proizvedena u "Krušiku", Valjevo.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: U kojoj republici su locirane te fabrike?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ta tvornica je locirana u Srbiji.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Znači, vi ste u gradu Sarajevu pronašli jednu neekspodiranu granatu koja je proizvedena godine 1993. godine u Srbiji.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada, molim vas, pogledajte dokument na tabulatoru 7, dokaznog predmeta 637, a molim da se strana 7 engleskog prevoda stavi na grafoskop. A ne, izvinjavam se, pogrešno sam rekao, tabulator 17. Ovo je dokument datiran na 11. februar 1993. godine. Da li u tome dokumentu takođe stoji informacija o tome gdje je municija proizvedena u "Pretisu" poslana u koje jedinice Vojske Republike Srpske? Ja znam da vi razumete engleski. Molim vas da sada pokazivačem na grafoskopu pokraj vas, pokažete kolonu koja sadrži podatke o municiji. To morate da uradite s vaše leve strane na grafoskopu na originalu. Dakle, pokažite nam kolone u

tablici koje sadrže podatke o municiji poslanoj u razne jedinice, uključujući i jedinice u području Sarajeva.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Kolona 4, kolona 5, kolona 6, kolona 7, kolona 8, kolona 9, kolona 10, kolona 11, kolona 15, 18, 19, 20.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala. A sada molim vas pogledajte tabulator 18, dokaznog predmeta 637. To je izvještaj datiran 5. decembra 1993. godine. Recite nam da li se u tom izvještaju navode količine proizvedene između 1. januara 1993. godine i 30. novembra 1993. godine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada pogledajmo paragraf 19, dokaznog predmeta 637. To je dokument datiran 6. jula 1995. godine. Molim vas da nam ukratko kažete šta stoji u tom dokumentu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu, sektor za pozadnu odeljenja glavnog štaba Republike Srpske dostavlja zahtjev "Pretisu", komandi Sarajevsko-romanijskog korpusa, komandi isturenog komandnog mjesta Sarajevsko-romanijskog korpusa Vogošća, zahtjev da se izvrši, da kažem, isporuka određenog broja municije 105 milimetara, 120 milimetara za minobacač, 122 milimetra za haubicu M-38.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A sada pogledajte tabulator 20, dokaznog predmeta 637 i kažite nam šta stoji u tom dokumentu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu koji je ovjeren pečatom tvornice "Pretis" je dat spisak određene količine municije koja je bila isporučena određenim brigadama koje su djelovale na području Sarajeva.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Budući da nemamo dovoljno vremena, povlačim tabulator 21, pa vas molim da pogledate tabulator 22, dokaznog predmeta 637. Molim da se prva strana engleskog prevoda stavi na grafoskop. Recite nam da li ovaj dokumenat naslovljen sa "Pregled isporučene municije minsko-eksplozivnih sredstava i drugih sredstava NVO", za period 1. januar 1993. godine do 31. septembar 1993. godine, sadrži ukupne količine po postupcima proizvodnje tvornice "Pretis" koja je predana Sarajevsko-romanijskom korpusu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da, od ukupne količine 67.3 posto je isporučeno za Sarajevsko-romanijski korpus.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada na osnovu vašeg iskustva, da li je bilo neke vrste oružja koje se proizvodilo, a da je moglo da se proizvede samo u Republici Srbiji?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Sva vođena sredstva su proizvedena u Republici Srbiji. Proizvedeni su minobacački projektili 120, 82, 60 milimetara, municija za protivavionske topove, municija za pješadijsko naoružanje. To je ono što ja znam, a vjerovatno i neke složenije sisteme ako su bili početi da se razvijaju u toku rata.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada, molim vas, pogledajte tabulator 23, dokaznog predmeta 637 i kažite nam šta stoji u ovom dokumentu koji nosi datum 30. mart 1993. godine?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu Tehničko-opitni centar, Nikinci iz, zna se da je ovo dokument naslovljen od strane direktora kontrole preduzeća "Pretis" prema Tehničko-opitnom centru, poligon Nikinci. Traži se da se izvrši ispitivanje pet projektila 125 milimetara za tenk T-72 i M-84. To je jedan standardan proces: kada se proizvede određena količina municije u serijskoj proizvodnji, da se u serijskoj proizvodnji, da se iz te količine izdvoji određen broj uzoraka, da se pošalje na testiranje u Tehničko-opitni centar. Ako ta municija zadovoljava uslove koji su propisani standardima, onda se ta municija isporučuje jedinicama.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A gde se nalazi taj opitni centar?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Centar Nikinci nalazi se blizu Valjeva u Srbiji, blizu Šapca u Srbiji, izvinjavam se.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada vas molim da pogledate dokument pod tabulatorom 24, dokaznog predmeta 637. Molim da se prva strana engleskog prevoda stavi na grafoskop. Ovo je dokument datiran 21. maja 1994. godine koji je takođe potpisao gospodin Motika. Da li u ovom dokumentu takođe stoji da je jedna vrsta municije poslata u Nikince na testiranje?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da, ovde stoji da devet modifikovanih raketa 128 milimetara se šalju M-63 se šalju na poligonska ispitivanja u Tehničko-opitni centar, poligon Nikinci. I u ovom slučaju potpisano od strane direktora "Pretis Holding".

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Hvala, završili smo sa tim dokumentom, gospodine, a sad ću vas zamoliti da kažemo nešto o eksplozivnim gorivima. Da

li znate kakvoj se municiji radi i šta možete da kažete o tome Pretresnom veću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Aerosolni eksploziv ili termoparik eksploziv, kako se sada zove, "Full air" eksploziv, su eksplozivi koji su korišteni u Vijetnamskom ratu, u Čečeniji (Chechenya) i to su sredstva za masovno uništavanje odgovarajućeg regiona. Znači ne djeluju za tačkaste ciljeve, nego imaju djelovanje na površini. Po svojim efektima djelovanja imaju, da kažem, veće posljedice po živu silu i laka oklopna vozila nego kada se vrši djelovanje sa čvrstim eksplozivima. Njihovo djelovanje je posebno opasno, opasno u zatvorenim prostorima ili urbanim cjelinama. Dolazi do superponiranja udarnih talasa i do značajnog povećanog razarajućeg efekta. Ovi eksplozivi su razvijani u Jugoslovenskoj narodnoj armiji, zapravo razvijani su za ratno vazduhoplovstvo tokom osamdesetih godina i u tvornici "Pretis" je bila u toku, prije rata, u toku proces završetak razvoja bombe 250 milimetara sa ovim eksplozivom.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, jeste li vi nedavno nabavili fotografiju tih bombi koje je koristio Sarajevsko-romanijski korpus?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Mogu li sada da vas zamolim, odnosno da zamolim da se dokazni predmet predmet pod tabulatorom 30 stavi na grafoskop. Molim vas da opišete šta se to vidi ovdje i šta možete da nam kažete o ovoj vrsti bombe?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ovo se ne bi moglo nazvati bomba. Ovo je raketni projektil koji u sebi sadrži tijelo bojeve glave koje je ekvivalent bombi od 250 kilograma. Ovaj projektil se sastoji od tri raketna motora, bojeve glave koja je tijelo avio bombe "FAB 250" i stabilizirajućeg odsjeka koji je nanesen na zadnji dio sklopa raketnih motora. Ovo je, da tako kažem, jedna relativno prosta izvedba ruskog sistema koji je sadržavao četiri raketna motora koji, koji je korišten u blizini Sarajeva 1994. godine. Ova, ovaj raketni sistem nije precizan, ima prilično veliko rasturanje na cilju, međutim ono što sam ja imao prilike da izvršim analize tokom djelovanja jednog ovakvog sistema na Televiziji Sarajevo, ima veoma velke efekte u razaranju objekata. Unutar bojeve glave se nalazi tečni eksploziv, propilen oksid u ovom momentu a čvrsti eksploziv je smješten u unutrašnjosti i ima zadatak da razori ovo tijelo. Upaljač koji se nalazi na vrhu ima mogućnost da sa, onog trenutka kad projektil udari u prepreku, prodre u prepreku, da za nekih četiri, sedam

ili 15 sekundi, da izazove aktiviranje košuljice. Tekućina ispari, mješa se sa vazduhom i tada onda dolazi do detnacije i djeluje cjeli sistem blast efektom na okolinu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine sada ću vas zamoliti da pogledate prvo dokazni predmet pod tabulatorom 25.

SUDIJA KVON: Gde je snimljena ova fotografija?

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Doktore Zečeviću, da li znate gde je snimljena ova fotografija?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne bi mogao da znam gdje je snimljena, a znam ko je snimio. Ovu fotografiju u ovakvom obliku, zapravo oblik, izgled ovog projektila ja nisam imao prilike da vidim do nabavke ove fotografije, iz razloga što na licu mjesta prilikom djelovanja ovog projektila na sarajevsku televiziju, ja sam nalazio samo, da kažem, samo raketne motore sa stabilizatorom. Bojeva glava je detonirala i ja nisam mogao da nađem nju u ukupnom svom prvobitnom obliku, nego samo u djelovima. Prije godinu i po dana imao sam prilike da se susretнем sa holandskim oficirom koji je u Bosni i Hercegovini zadužen za pronalaženje neeksploziviranih, neeksplozivirane municije i tokom razgovora ja sam ga upitao da li je imao prilike da se susretne sa ovakvim sistemom i on je izjavio da je imao više puta prilike da registruje takve sisteme i onda je on meni ove fotografije poslao. Ja trenutno sad ne znam njegovo ime, ali imam njegovu vizit kartu, mogu da vam je u nekom trenutku dostavim. On ima i fotografije ruskih sistema koji su bili, da kažem, uzor za izgradnju jednog ovakvog sistema. Znači, nađeni su ti primjerci u Bosni i Hercegovini neaktivirani.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Sada, molim vas, pogledajte tabulator 25, dokaznog predmeta 637 i molim vas da nam u jednoj ili dve rečenice opišete šta stoji u ovom dokumentu koji nosi datum 16. juna 1995. godine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom dokumentu Sektor za pozadinu, tehničko odeljenje Glavnog štaba Vojske Republike Srpske upućuje komandi 35. pozadinske baze i komandi 27. pozadinske baze i tvornici "Pretis" obavjest da će 35. pozadinska baza transportovati i prevesti u "Pretis" avio bombe FAB od 100 kilograma 15 komada, avio bombe FAB od 250 kilograma, ja mislim da je 14 komada, ne vidi se, ili 11 komada i motor, motore

za raketu 128 milimetara, 58 komada koje će se kompletirati FAB 100 sa jednim motorom...

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, da bismo uštedeli na vremenu pogledajte, molim vas, pogledajte dokazni predmet pod tabulatorom 26. Da li je ovo isto korespodencija koja se tiče "Pretisa" i ovih aerosolnih eksploziva? A sada, molim vas, i dokument pod tabulatorom 27. Motori za neke od ovih bombi, odakle su se oni nabavljali po vašem mišljenju?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: S obzirom da "Pretis" nije bio u mogućnosti da nabavi raketno gorivo, znači on više nije mogao da obezbjedi proizvodnju raketa 128 milimetara koje su bile standardne. Nije mogao nabaviti ni gorivo za rakete 122 milimetra koje je počeo da razvija neposrijedno pred rat, oni su morali biti uvezeni, znači kupljeni negdje vani i onda doprijemljeni u Bosnu i Hercegovinu.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: I na osnovu vašeg iskustva, koji su se mogući putevi koristili za nabavku tih neophodnih delova?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Uobičajeno se moglo kupiti iz Rumunije (Romania), Bugarske (Bulgaria), Rusije (Russia), Bjelorusije (Belarussia). 1993. godine u junu je došlo do djelovanja jednog plotuna sa raketama 122 milimetra po urbanom djelu Sarajeva. Ja sam imao, pošto sam stanovao, bio blizu mjesta pada, otišao sam i tamo sam uspio da pronađem djelove raketnih motora na kojima su se mogle da vide oznake na kojima je pisalo Remontni zavod, Tehničko-remontni zavod Kragujevac, godina je bila 1991. godine. Kasnije tokom djelovanja na Televiziju Sarajevo, imao sam prilike na ostacima raketnih motora da vidim i oznake koje su pokazivale da su te rakete 122 milimetra proizvedene u Tehničko-remontnom zavodu Kragujevac, u Srbiji. U mojim, u mom izvještaju ima i fotografija tih detalja.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Pošto su srpske snage napustile Vogošće i područje Sarajeva u februaru 1996. godine, da li ste vi našli neke skice koje su se odnosile na ispaljivanje tih bombi ili tih raketa?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste, bile su neke šeme uređaja za lansiranje takvog sistema, međutim taj dio je uzela vojna bezbjednost i ja više nisam imao, ja sam imao samo prilike ...

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Gospodine, ne ulazeći u tehničke detalje ovih uređaja za lansiranje, da li ste mogli da ustanovite ko je sastavio ove nacрте i kada?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Na njima je bila oznaka VTI, Vojno-tehnički institut kopnene vojske.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: A to se nalazilo u kojoj Republici?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U Bosni i Hercegovini. A mislite Vojno tehnički institut? Šta se nalazilo ...

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Dakle, ta šeme koje ste vi našli, šeme za uređaje za lansiranje, kako da se lansiraju te rakete, možete li da nam kažete ko je sastavio te šeme i kada?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: To je Vojno-tehnički institut, Beograd. Kada, ne znam.

TUŽILAC GRUM – PITANJE: Časni Sude, da bismo uštedeli na vremenu, ja sada neću pustiti presretnuti razgovor koji je označen kao dokazni predmet 613, to je presretnuti razgovor 244, ali ću samo skrenuti pažnju Pretresnog veća na to i na pitanje koje ću ja sada da postavim svedoku. Gospodine, kako su se ove bombe uobičajeno nazivale tokom ovog vremenskog perioda?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Bombe su se nazivale "FAB100" ili "FAB250". "FAB100" podrazumjeva bombu mase od 100 kilograma, a "FAB250" podrazumjeva bombu mase od 250 kilograma, znači "kod" na neki način, znak 250 je kodna oznaka. avio bombe.

TUŽILAC GRUM: Hvala, ja nemam više pitanja, časni Sude.

SUDIJA MEJ: Vi nam niste rekli ništa do sada oko toga koliko će vam vremena trebati.

TUŽILAC GRUM: Mislite na ovo ispitivanje?

SUDIJA MEJ: Da, da, na ovo ispitivanje. Mislim da nismo o tome uopšte diskutovali.

TUŽILAC GRUM: Niste sa mnom.

SUDIJA MEJ: Ni sa vama ni sa nekim drugim. Naravno, moramo da uzmemo u obzir koliko je vremena ostalo i da znamo koliko je vremena potrebno da bi se pravedno obavilo unakrsno ispitivanje. Da li imate još neka druga pitanja koja želite danas da pokrenete? Šta ste još za danas planirali?

TUŽILAC GRUM: Pa, znam da gospodin Tiger (Tieger) želi da završi svog svedoka i da ukoliko je to moguće, to bude urađeno danas.

SUDIJA MEJ: Hvala. Mi smo razmotrili ovu situaciju i želimo da damo optuženom priliku da on obavi unakrsno ispitivanje na jedan pravedan način, a u isto vreme treba da uzmemo u obzir sve druge strane. Dakle, ono šta ćemo da uradimo je sledeće, daćemo optuženom priliku da ceo dan danas, preostali deo današnjeg dana da vrši unakrsno ispitivanje s tim da se ostavi nekoliko minuta za amikuse ukoliko oni žele da postavljaju pitanja, ukoliko je to moguće. Dakle, gospodine Milošević, možete da počnete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hvala, gospodine Mej, a ja zaista prvo želim da se zahvalim i gospodinu Grumu što je izveo jednog ovakvog svedoka, a pogotovo što je izneo tako mnogo dokumenata, da se evo posle dve godine u ovoj sobi može da vidi koliko je ogromna količina municije proizvedena na teritoriji nekadašnje Bosne i Hercegovine, i u Republici Srpskoj, naravno, i čak se vidi da je i Savezna Republika Jugoslavija, odnosno Vojska Jugoslavije, kupovala odande odgovarajuća sredstva i municiju. Do sada je ovde važno da je sve dobijano iz Jugoslavije.

SUDIJA MEJ: Sada nije prilika za govore već za ispitivanje.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam dobio popriličan broj materijala za ovog svedoka i on je prvo bio najavljen kao ekspert za eksploziju na Markalama, ali vidim da je sada uvedeno još mnogo drugih, još elemenata i ja ću nastojati da se kratko zadržavam uglavnom samo na njima, a da ostavim vreme svakako i za njegovu ekspertizu u vezi sa eksplozijom na Markalama. Prešao bih na brzinu preko nekoliko ovih tabulatora koje je gospodin Grum ovde izneo. Prvo smo videli informaciju o mogućnostima obavljanja proizvodnje u preduzećima namenske proizvodnje. Gospodine Zečeviću, ova

Zajednica industrije naoružanja i vojne opreme, to je poslovno udruženje i ima, kako bih rekao, privredni karakter, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, samo privredni karakter. Ona nije mogla da funkcioniše bez potpunog poštovanja, sve vojne fabrike su u direktnoj, da kažem, pod direktnom kontrolom Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu, imajući u vidu da samim tim i cijene proizvoda je odrijeđivao Savezni sekretarijat za narodnu odbranu. Prema tome, one nisu bile samostalan privredni subjekt. Samim tim ni Zajednica vojne industrije nije mogla biti samo privredni dubjekt. Ona jednim djelom jeste bila privredni subjekt ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, pošto ste vi radili u preduzeću, a i ja sam mnogo godina radio u preduzeću, karakter proizvoda svakako nalaže kontrolu neku, kad je reč o vojnoj opremi i tako dalje, odnosno vojnih organa. Međutim, kad je reč o preduzećima kao preduzećima, ona su poslovala na privrednom računu, imala svoje troškove, uključujući i amortizaciju, imala svoja izdvajanja sva moguća, svoj profit, sama isplaćivala zarade iz ostvarene proizvodnje, sama plaćala svoje repromaterijale i tako dalje, dakle, poslovala su na bazi privrednih, privrednog računa kao što posluje svako preduzeće u tržišnoj privredi, je l' tako ili ne?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, iz jednog jednostavnog razloga; svaka vojna tvornica u Jugoslaviji je činila jedan sistem i nije mogla samostalno da posluje. Postojao je princip takozvanog zajedničkog proizvoda. To znači da unutar jednog proizvoda za koji je cijenu odrijedio Savezni sekretarijat za narodnu odbranu, svaka tvornica je imala udjeo procentualni u tom svom djelu. To je ono što je rađeno za potrebe Jugoslovenske narodne armije. Ono što je rađeno za potrebe izvoza, ni jedna tvornica nije mogla da djeluje samostalno u procesu izvoza. Prodaju je vršila ponovo, da kažem, jedna od institucija Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu. Raspored novaca koji je dolazio tim tvornicama, to je isto tako bilo diskutabilno, znači te tvornice vojne ne mogu u potpunosti da se posmatraju kao samostalni subjekti, jer u mnogim stvarima nisu odlučivale o onom osnovnom svom, o dohodku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mislim, komplikovana je situacija za ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Za one, za one koji to ne razumeju, ali evo pošto ste vi sada objasnili kako ni jedna fabrika nije proizvodila kompletan proizvod, znate li vi koliko je fabrika, na primer, učestvovalo u proizvod-

nji jednog najobičnijeg automobila u fabrici "Crvena zastava" u Kragujevcu? Ko, na primer, proizvede one merne instrumente, ko proizvede plastične delove, ko proizvede felne za točkove i tako dalje? Vrlo je retko naći fabrike u svetu koji proizvode sve komponente svojih finalnih proizvoda. Ako je reč i o vojnoj industriji, je l' tako, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Razlika je samo u ovome, što je cena gotovog proizvoda bila fiksna cena, a proizvoda tvornice "Crvena zastava" nije bila fiksna, ona je ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Bila stvar ponude i potražnje na tržištu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na tržištu. A recite mi, a ko je pokrivaio gubitke, na primer, u vašoj, vi ste radili u "Pretisu"?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da, gospodine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, kad napravite gubitak, ako radite nešto s gubitkom, ko je pokrivaio te vaše gubitke?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mi nismo mogli da napravimo gubitak iz jednog razloga, što je "Pretis" uvijek imao nenaplaćene realizacije od 50 miliona do 80 miliona dolara, jer je red potreba Jugoslovenske narodne armije bio red veličina 30 posto do 40 posto, a od 70 posto do 60 posto je bio izvoz. To su bile visokoprofitabilne firme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, "Pretis" o kome govorite, bio je visoko profitabilna firma i ponašala se kao svaka druga firma na tržištu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Visokoprofitabilna firma i bila je pod direktnom kontrolom. Znači plate ljudi u "Pretisu" su bile fiksne. Nije moglo da dođe do isplate tih ličnih dohodaka u skladu sa viškom dohodka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, nisu dobijali višak u "Pretisu" nikad.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Rijetko, rijetko, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čudi me to, čudi me to, jer nije bilo preduzeća u Jugoslaviji koje je bilo uspešno da ne mogu da se prime viškovi plata, ali da idemo dalje. Dakle, na ovom dokumentu o mogućnostima, ovo

je informacija koju pravi Zajednica industrije kao neka vrsta, kako bih rekao, poslovnog udruženja. Svakako da se ovde radi o vojnoj proizvodnji, to niko ne osporava ali dakle Zajednica industrije i onda samo da pročitam prvi pasus: "U uslovima rata u Bosni i Hercegovini još uvek postoji mogućnost da se uz organizovanu saradnju sa kapacitetima u Saveznoj Republici Jugoslaviji organizuje proizvodnja u "Rudi Čajavecu", to je proizvodnja ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Elektronike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Elektronike, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Radio elektronika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Proizvodili se i televizori i radio aparati i sve mogući, znači, u "Rudi Čajavecu", "Pretisu", "Famosu", u "Famosu" su motori, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: To se govori "Famos-specijalna vozila".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bez obzira, motori i inače su motori iz "Famosa" korišćeni i u proizvodnji Fabrike automobila Priboj, u proizvodnji kamiona u Srbiji, pa je bilo udruženje "Fap-Famos", pa preduzeće "Fap-Famos", pa su sarađivali s "Mercedesom" (Mercedes) i jedni i drugi, sećate se toga?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno, ne, ne, potpuno ste u pravu što se tiče automobila.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, "Famos-Pobjeda", "Pobjeda" vam je u Goraždu, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači: "Sa drugim preduzećima iz BiH moguća je kooperacija pod potpuno uređenim uslovima uz predhodno stabilizovane političke prilike ukoliko bi do njih došlo". Dakle, ovde se daje jedno mišljenje, rekao bih, stručno, privredničko gde, naglašavam, pod uređenim uslovima, kako piše, uz prethodno stabilizovanje političkih prilika ukoliko bi do njih došlo. I to je sve. I ukazuje se, dakle, na potrebu da se privrednici koji rade na tome, bave privrednim pitanjima a odmah zatim vam je dat ovaj papir na uvid, gde se vidi da je rešenje o imenovanju direktora "Pretis holding" Vogošća, imenovala Vlada Republike Srpske, odnosno predsednik Vlade Republike Srpske, profesor doktor Branko Đerić, što je takođe

logično, jer je već tada bila formirana Republika Srpska, a "Pretis" bio u sastavu Republike Srpske. Je l' tako, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Republika Srpska nije formirana tada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, otkud predsednik vlade profesor doktor Branko Đerić, ja koliko znam on je bio predsednik Vlade Republike Srpske. On nije bio nikada, prvo on je iz, iz, pa evo gore piše: "Vlada Srpske Republike Bosne i Hercegovine donosi rešenje".

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ali možemo o tome diskutovati koliko hoćemo, ali je potpuno nevažno. Ja bih vas upozorio na nešto drugo, ako predsjednik Zajednice vojne industrije Jugoslavije predlaže uspostavljanje odnosa, što ne spominje tvornicu "Bugojno"?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Spominje "Pobjedu", "Pobjeda" vam je u Gorazdu, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mislilo se da će "Pobjeda" biti pod kontrolom srpskih snaga, ali na žalost u tom momentu nije to bilo ostvarivo. Zašto nije predložio sa Travnikom? A želio bih vam skrenuti pažnju, zar jedan predsjednik asocijacije, privredne asocijacije kao što je ova zajednica, treba da kaže: "Imenovano sa nadležnim vojnim organima". To nema veze sa privredom, "potrebno je usaglasiti bezbjednosne mjere za rad fabrika u konkretnim uslovima privređivanja, usaglasiti potrebe za srijedstva naoružanja da bi se ugovorila", i tako dalje, i tako dalje. Znači, ako govorimo da je to samo predsjednik jedne privredne asocijacije, potpuno je strano da on sugerira da se angažuju vojni organi da bi se stvorila bezbjednosna prilika u nekoj fabrici. On je trebao da se bavi samo stručnim stvarima, a ne vojno-sigurnosnim stvarima. Mislim da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, nesumnjivo je ...

SUDIJA MEJ: Moram vas prekinuti jer je vreme za pauzu. Dakle, napravićemo pauzu od 20 minuta. Gospodine Zečeviću, budući da vi sada svedočite, molim vas da imate na umu da ni sa kim ne smete da razgovarate o vašem svedočenju. Dakle, pauza od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću nastojati da idem što brže, pošto nemamo mnogo vremena, gospodine Zečeviću, pa ću da vas zamolim da odgovarate što kraće je moguće, naravno ne na štetu onoga što želite da kažete, kraće naravno, koliko je moguće. Dakle, čitav ovaj niz dokumenata, koliko ja vidim, ukazuje na to da kako se formira Republika Srpska, ona sama uređuje svoje odnose u privredi, uključujući i ovaj vojno-industrijski kompleks. To pokazuje i, na primer, ovo rešenje o imenovanju direktora "Pretis holdinga" gde se vidi Vlada Srpske Republike Bosne i Hercegovine donosi rešenje o imenovanju direktora i onda to potpisuje predsednik Vlade. Mislim da taj dokument nije sporan, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije sporno apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitao vas je, uz komentar o ovome šta se tu i kako odvija, gospodin Grum, šta je "Pretis" morao da nabavlja spolja, pa ste vi govorili: struju, ugalj, paru, eksploziv koji se proizvodi u "Vitezu" a bio je pod hrvatskom kontrolom, odnosno HVO, upaljači u Goraždu, koja je bila, fabrika koja je isto tako bila pod kontrolom snaga Armije Bosne i Hercegovine i ostalo. Dakle, reč je o jednoj disperziranoj proizvodnji o kojoj ste vi ovde govorili. Je l' to takođe nije sporno?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dalje ste ovde, pokazano vam je, pokazana vam je jedna povelika informacija od 26. novembra 1992. godine o aktuelnim problemima namenske industrije Republike Srpske ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Molim vas, recite mi koji je broj tabulatora da mogu da vas lakše pratim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Meni je žao, ja sam vadio ovo iz ...

SUDIJA KVON: Tabulator 5.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda se tu raspravljaju uglavnom privredno-finansijska pitanja.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Moram da intervenišem, izvinjavam se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Izvolite.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne raspravljaju se samo privredna. Ovdje na primjer, na strani 5 tog tabulatora stoji da ukupna potraživanja namjenskih preduzeća Republike Srpske od SDPR-a iznose preko 100 miliona dolara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, pa to je ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: To automatski nije tačna informacija, jer u tih, u tom udjelu su i radovi tvornica koje se nalaze u tom trenutku pod kontrolim Armije Bosne i Hercegovine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne ulazim ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne ulazim, gospodine Zečeviću, u to koliko je tačna informacija, ali to, SDPR je preduzeće koje se bavilo izvozom proizvoda namenske industrije iz cele Jugoslavije, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno tako, ali nije imalo ovaštenja, ona, u tom momentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije imalo, ali se potraživanja, potraživanja novčana ostaju potraživanja, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Neosporno, ali ona u tom momentu dok god se ne riješe pravno stvari u Bosni i Hercegovini, SDPR ili bilo koji drugi, ali Zajednica vojne industrije nije imala pravo da se mješa u unutrašnje poslove Republike Bosne i Hercegovine koja je pravno u tom momentu postojala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je sve u redu, ali ovdje se SDPR i ne meša, jer ovo je informacija, informacija o aktuelnim problemima namenske industrije Republike Srpske koja je data vlasti Republike Srpske.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ali su zadržani isti odnosi kao da se ništa nije promijenilo u smislu sfere uticaja. U tome je ta razlika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, ja ću vam pokazati da upravo oni govore o tome šta se promenilo. Evo, pogledajte na strani 7 pri dnu. kaže: „Kako smo neminovno upućeni na njih. Oni su u situaciji da ucenjuju“. Znači, reč je o međusobnim ekonomskim odnosima raznih preduzeća ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Neosporno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: “Da traže plaćanje starih dugova”, je l’ tako? Znači, oni govore o preduzećima i o SDPR-u, o preduzećima na području Jugoslavije, kaže: “Oni su u situaciji da ucenjuju, traže plaćanje starih dugova”, pa u zagradi kaže, “istovremeno savezna država ne želi platiti iste”, što će reći dugove, “našim preduzećima, nego ih pretvara u sredstva deobnog bilansa”. Pošto ih vodi po deobnom bilansu i ne želi da ih plati pre nego što se napravi deobni bilans između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske i Republike Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije i tako dalje, jer se tu govori o deobnom bilansu “nego tretira kao deobnog bilanasa, a da za nove porudžbine traže gotovinsko plaćanje unapred”. To je stvar preduzeća i to je realnost o kojoj se govori u ovoj informaciji, je l’ tako, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ovako kako piše ovdje, tačno je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dalje imate informaciju o proizvodnim mogućnostima i kapacitetima “Pretisa”, pa se onda dosadašnji razvoj “Pretisa” usmeravao u pravcu osam programskih orijentacija i onda objašnjava program proizvodnje sredstava ratne tehnike-namenska proizvodnja, to je za vreme nekadašnje Jugoslavije, program proizvodnje alata, program remonta, proizvodnje mašina, program proizvodnje posuđa, program odbojno-vlačnih naprava za vagonsku industriju, program hidraulike, program transportnih usluga i drugi tržišni programi. I onda daje takođe jednu informaciju ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Molim vas broj tabulatora. Ne mogu vas pratiti, a time ne mogu odgovoriti na vaše upite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo, ovo samo ...

SUDIJA KVON: Tabulator 7 i tabulator iza toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, i onda, naravno, govori o glavnim namenskim kooperantima, ugovorima Viteza, Bariča, Lučana, Nikšića, Sevojna, Jasenica, Bistrice i tako dalje. To se sve odnosi, dakle, na jednu, kako bih rekao, privredni aspekt funkcionisanja, funkcionisanja proizvodnih mogućnosti i kapaciteta “Pretisa”, je l’ tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne u privrednoj, nego u vojnoj saradnji. To je bitna razlika, da li razumjete. Ako konačan proizvod te privredne sarad-

nje ima za cilj ubijanje ljudi u Sarajevu, onda to ne može biti veoma dobro biznis.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, ovo je dostavljanje podataka od strane holding preduzeća "Pretis" Srpskoj opštini Vogošća, Sekretarijatu za privredu, je li to tako? I onda se tu objašnjava, to je, to je dakle taj akt u kome se objašnjava šta su sve privredne mogućnosti "Pretisa", objašnjava se Sekretarijatu za privredu opštine Vogošća. Je li to sporno, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne vidim razloga zbog čega bi bio sporan izvještaj, nego sadržina izvještaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sadržina izvještaja obuhvata celokupnu delatnost "Pretisa" koju je "Pretis" i imo pre rata i govori o tome šta sada od tih mogućnosti može da se koristi.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Sve u redu što se tiče ovog izvještaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imate onda isto pismo direktora holdinga gospodina Motike Milorada fabrici u Lučanima, pa im onda kaže da su im dopremili čaure, komplete i tako dalje i traže oni isporuku. Tu se radi o odnosu između dva preduzeća u kome se vidi da između ostalog fabrika "Lučani" nešto kupuje od njih, a nešto im prodaje.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne. Po međunarodnom pravu, ako se zna šta se, kada je, kada su eksplozivna sredstva u pitanju, postoje posebne procedure i ne može se izvesti ni iz jedne zemlje u drugu zemlju eksplozivna materija a da se ne poštuju ti propisi. To nema veze sa biznisom. Značim mogu se one dogovoriti, ali onog trenutka kada se ostvare propisi moraju se, ovaj, kada se krene u proceduru realizacije, mora se poštovati neki propis. U ovom momentu u Bosni i Hercegovini je bio rat. Onog trenutka ako se iz Srbije izvozila municija ili kompletirala municija u Bosni i Hercegovini ili djelila municija ili eksploziv ili gorivo ili upaljači ili kاپisle, to je direktno značilo da je ta zemlja, s obzirom da je postojao embargo, direktno učestvuje u ubijanju ljudi koji nisu imali oružja. Mislim, mi možemo diskutovati o privrednom ili neprivrednom subjektu, ali ovde se direktno radi da su se dvije firme dogovorile da se snabdjevaju komponentama, jedna firma koja se nalazi osam kilometara od Sarajeva da bi onda ona proizvela municiju sa kojom bi se gađali građani Sarajeva ili Bosne i Hercegovine, a samim tim ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ono što isporučuju, isporučuju firmi u Jugoslaviji, za šta se to upotrebljava? U Jugoslaviji nije bio rat ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde je reč o dvostranom ugovoru.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jugoslavija nije bila u stanju u tom momentu da proizvede municiju za tenkove T-72 ili M-84, a oni su bili, da tako kažem, haj tehnologija u tom momentu za Jugoslaviju. Logično da je cilj jugoslovenske vojske i armije bio da ima potpuno snabdjevene svoje resurse sa tom municijom. Tenkove T-72 ili M-84 je srpska vojska u Bosni i Hercegovini imala u relativno malim količinama u odnosu na broj tenkova koje je imala jugoslovenska vojska. To se ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vrlo, vrlo vam hvala što to objašnjavate, dakle Vojska Jugoslavije se snabdevala od "Pretisa" potrebnom municijom za svoje potrebe.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tako iz ovih dokumenata izlazi. Jednim djelom ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, kupovala od "Pretisa" ono što "Pretis" proizvodi, a što jugoslovenske firme ne mogu da proizvedu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: I istovremeno prodavala "Pretisa" ono što "Pretis" nije mogao u Bosni da nabavi, to je isto tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je, to je priroda svakog ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Biznisa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svakog privrednog posla.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Preći ću vrlo brzo preko ovoga zato što moram da pređem na vašu ekspertizu. Vi ste pomenuli ovaj Remontni zavod - Kragujevac. Remontni zavod - Kragujevac takođe funkcioniše kao preduzeće i oni traže neku isporuku.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Remontni zavod, izvinjavam se, nije preduzeće, ono je vojna pošta. To je jedinica u sastavu jugoslovenske vojske. Znači, nije nezavisan privredni subjekt.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali svakako svoje usluge naplaćuje ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Naplaćuje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naplaćuje i, i radi na komercijalnoj osnovi, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Svoje usluge naplaćuje, generali knjiže primajući lični dohodak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E pa, dobro, dobro, to je nešto malo drugo. Pogledajte onda ovo, to vam je mislim tabulator 10. Piše: "Kompenzacioni ugovor". Upravo između Tehničko-remontnog zavoda Kragujevac, koga zastupa njegov direktor i holding "Pretisa" koga zastupa njegov direktor. "Predmet ugovora: razmena roba između ugovornih strana po uslovima kako stoji u ugovoru", i onda se kaže u dinarima šta će ko kome da isporučuje.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, veoma je zanimljivo ako pogledate član 2. Drvo se isporučuje iz Bosne, građevinsko željezo i motori za "Golf" (Golf), a uvozi se avionske bombe 100 kilograma, 250 kilograma, mine 60, mine 82, municija i barutno gorivo za minobacače 120 milimetra. Ja mislim da je kompenzacija veoma ekvivalentna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svako, svako prodaje ili kupuje ono što ima, odnosno ono što nema, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Postojao je embargo na uvoz oružja u Bosnu i Hercegovinu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Postojao je embargo na uvoz, na uvoz svega toga i sankcije protiv čitave Savezne Republike Jugoslavije.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja govorim o ubijanju ljudi. U Bosni su ubijani ljudi. Ubijani su ovim kompenzacionim ugovorom, jednim djelom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko ja znam, sve zemlje trguju i naoružanjem i vojnom opremom. One koje imaju proizvodnju naoružanja i vojne opreme i to vi vrlo dobro znate s obzirom da ste radili u takvoj industriji.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Postoje posebni uslovi kad se stvori krizna situacija. Tada postoje posebna pravila o uvozu ili izvozu oružja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vas je gospodin Grum pitao o ovom teleksu, vidim da je kucano kao, kao telegram pa se govori o kompenzaciji za municiju 125 milimetara za tenk M-84 i tako dalje. Je li to jasno da Savezna Republika Jugoslavija kupuje to od "Pretisa"?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da, iz ovoga je jasno, ona kupuje municiju 125, a izvozi eksploziv u Bosnu i Hercegovinu, znači uzima ono što njoj treba, a daje da bi se ubija li nevini ljudi ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A pre toga, a pre toga ima da isporučuje 2.000 tona čelika iz železare "Nikšić" za njihovu proizvodnju ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne da isporuči, da ne može da isporuči jer nema finansijskih sredstava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nema finansijskih sredstava. Ali to je ono što se traži, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da. Ponovo za tjela projektila da bi se ubijali ljudi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kad neko od železare poručuje čelik, onda je to proizvodnja čelika i isporuka čelika, a ne nikakvo telo projektila, nego isporuka čelika.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Postoji, izvinite gospodine Miloševiću, postoje čelici specijalne namjene ili posebne namjene po posebnim standardima sa odgovarajućim mehaničkim i fizikalno-hemijskim karakteristikama koji se koriste za projekte. U ovom slučaju tvornica za proizvodnju čelika u Nikšiću je specijalizirana tvornica koja je izgrađena za proizvodnju čelika po "trofskom", malo specifičan izraz, ali koji daje visoko kvalitetan čelik, koji se isključivo, izuzetno je skup, koji se isključivo koristi za proizvodnju municije ili visoko kvalitetnih mehaničkih djelova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tačno je da, između ostalog, željezara "Nikšić" proizvodi takve čelike željezara, "Nikšić" je željezara kao svaka druga željezara ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I proizvodi čelik. Onda imate u ovom tabulatoru, mislim da je to 18, opet se vidi, ja samo to želim da se ovde ta poenta vidi, uopšte me ne interesuju sad količine: "Izveštaj o izdatoj municiji iz holding društva Pretis po nalogima Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, Republika Srpska, Ministarstvo odbrane", i onda kažu: "Obaveštavamo vas da su u periodu od 1. januara 1993. godine do 30. novembra 1993. godine po nalogima glavnog štaba Vojske Republike Srpske iz Pretisa Vogošća izdata sledeća sredstva", i onda se tu daje popis, to je na više strana, koliko je proizvedeno i upućeno raznim jedinicama, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ovde se govori samo koliko je izdato a ne koliko je proizvedeno u "Pretisu", nego koliko je primila Vojska Republike Srpske u tom momentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Od "Pretis".

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Od "Pretis", jeste, to je razlika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Primila od "Pretis". A onda dalje isto tako, pošto tu ima mnogo ovih tabulatora. Imate ovaj tabulator 19 gde se isto tako govori o tome da se iz "Pretis" za potrebe vojske izdaju određene količine, određene količine ovih komada municije, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa se onda daje posle u tabulatoru 20 pregled isporučene municije za period od 1. februara do 28. februara 1993. godine, naziv artikla, pa onda po jedinicama. Vi ste gledali, stavljali ste na, na ovaj grafoskop "Pregled isporučene municije za period", pa onda imate po brigadama: Vogošća, Ilijaš, Rajlovac, Igman, Iliđa, Sokolac baza i tako dalje, Pale. Prema tome, ovde se vidi jedna, kako bih rekao, veoma kontinuirana i redovna aktivnost vojne industrije Republike Srpske, u ovom slučaju "Pretisa", koja je potpuno logična u uslovima rata, je l' tako, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije, nije to dovedeno u pitanje, nijedno ovim sistemom, nego što ta proizvodnja ne bi mogla da funkcioniše bez podrške iz Jugoslavije. Tu je problem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, vidite kako, vama je postavio gospodin Grum pitanje, svakako da su nabavljali i iz Jugoslavije, to uopšte nije sporno da su nabavljali iz Jugoslavije. Vama je gospodin Grum postavio pita-

nje odakle su se sve uvozili nedostajući delovi ili nedostajuće komponente, vi ste pomenuli i Rumuniju i Bugarsku i Rusiju, odnosno mogli ste pomenuti sve zemlje Varšavskog ugovora (WTO, Warsaw Treaty Organization) koje su imale slične vrste naoružanja i odakle su se mogle kupiti, nego ste vi pomenuli u svojim...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Moram, moram da vas ispravim samo u jednoj stvari. Ta moja opaska je bila direktno vezana samo za raketne projekte 122 milimetra "Grad M-21", jer je to bilo pitanje što je gospodin Grum meni postavio i ja sam na to odgovorio imajući u vidu kodne oznake koje se nalaze, hladne oznake koje se nalaze na djelovima projektila koje smo, koje sam ja našao, oznake kasnije prepravljene od Remontnog zavoda, Tehničko-remontnog zavoda, ovaj, iz Kragujevca. Govorio sam o tome jer su različiti načini obilježavanja bojom i načini obilježavanja utiskivanjem metala u tjelo projektila. Samo za taj dio, ni u kom slučaju nisam pominjao bilo koju drugu municiju. Municija 122 milimetra nije se mogla proizvoditi u "Pretisu", nije se mogla proizvoditi u Jugoslaviji, jer je nije bilo. Ona je uvezena, po oznakama, imamo i pismene, i fotografije toga, po oznakama ona je reparirana u Tehničko-remontnom zavodu u Kragujevcu i s tom municijom je gađano Sarajevo. Mislim to je živa istina, to nema dileme i na to je moja opaska bila.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću, municija je ili komponente za municiju ili komponente za, za ove raketne projekte i tako dalje kupovana tamo gde je na tržištu moglo da se kupi, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne znam ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generalno ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne znam, nisam bio uključen u to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi, molim vas, pošto vas je gospodin Grum pitao u vezi sa nekim crtežima, šemama i tako dalje, koji su ostali u "Pretisu" i tako dalje, koje ste vi imali prilike da vidite i vi kažete projektovano u Vojno-tehničkom institutu. Postoji samo jedan Vojno-tehnički institut na području nekadašnje Jugoslavije, je l' tako, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Postoje dva. To je Vazduhoplovno-tehnički institut i Vojno-tehnički institut kopnene vojske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Kopnene vojske, dobro. Samo jedan, da se popravim, da preciziram pitanje, samo jedan Vojno-tehnički institut kopnene vojske na području nekadašnje SFRJ.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I on je bio u Beogradu, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I u njemu su projektovani svi sistemi koje je proizvodila namenska proizvodnja Jugoslavije, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Do 1976. godine. Od 1976. godine na Vojno-tehničkom savjetu na Bledu donesena je odluka Odelenja za istraživanje i razvoj tvornica imaju pravo da se bave razvojem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dobro, znači, radile su i fabrike svoj razvoj ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A radio je mimo fabrika i Vojno-tehnički institut, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, ti crteži za ove raketne projekte su rađeni u vreme kada su ti raketni projektili konstruisani, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ti raketni projektili 12 milimetra nisu konstruisani nikad u Vojno-tehničkom institutu Beograd do 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A na šta su se odnosili ti crteži koje ste vi videli?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ti crteži su se odnosili na dio lansirne rampe za lansiranje ovih raketiziranih bombi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. To znači da su inženjeri koji rade na Vojno-tehničkom institutu, radili svoj stručni posao i pravili određene delove za lansiranje, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Za drugu zemlju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A smatrate da to nisu radili za svoju zemlju, nego su radili za neku drugu zemlju.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom momentu prema mojim podacima takav sistem nije uveden u naoružanje Vojske Republike, Vojske Srbije i Crne Gore...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Niti je ikada javno bio pokazan unutar vojnih jedinica Jugoslovenske vojske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali vi dobro znate da se mnogi sistemi konstruišu, isprobavaju, pa se uvode ili ne uvode u naoružanje. Ali u svakom slučaju Vojno-tehnički institut je imao kapaciteta projektantskih, mislim onih mislećih kapaciteta, koji su mogli određene stvari da projektuju a onda je stvar nadležnih organa da li će nešto uvesti u naoružanje ili nešto neće uvesti u naoružanje, je l' tako, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Vojno-tehnički institut je izvanredno solidna institucija, nema dileme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Neću dalje da se bavim ovim, kako bih rekao, proizvodno-privrednim pitanjima vojno-industrijskog kompleksa u Republici Srpskoj. Mislim da je veoma korisno da je to pitanje ovde konačno ovde steklo pravo građanstva. Ja ću sada da vas zamolim da se usredsredite na neka pitanja koja se tiču vaše ekspertize u vezi sa Markalama. Ali pre nego što pređem na ova neposredna konkretna pitanja, vi u svojoj izjavi od 1996. godine, u osmom pasusu na strani 2 govorite da ste se dobrovoljno javili da radite na istrazi u vezi sa granatiranjem pijace Markale, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo 5. februara 1994. godine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A vi ste se dobrovoljno javili kada je, kada ste čuli da je UNPROFOR-ov general Smit (Rupert Smith) izjavio da je nemoguće utvrditi odakle je granata ispaljena, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I vi do momenta kad ste ovo čuli, kako vi kažete, niste učestvovali u istraživanju tog slučaja, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I u momentu kad ste čuli, kako vi to tvrdite, izjavu generala Smita, niste znali sve elemente do kojih su došli ili nisu došli istražni timovi UNPROFOR-a, je l' to evidentno? Je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja nisam imao pristupa istražnim timovima UNPROFOR-a.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi prvo samo jedno, jedno uzgredno pitanje, je l' vi znate u koje je vreme general Smit bio u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mislim da je to greška bila u imenu, imenovanju, potpuno nevažno. Na televiziji se pojavila informacija da je nemoguće utvrditi odakle je doletio projektil, da postoji više varijanti i tako dalje, i tako dalje. To veče sam ja nazvao mog kolegu koji je radio u kriminalističkoj službi MUP-a i rekao da to nije tačno, da se mogu detaljnije ispitati i pokušati doći do preciznijih podataka. On me je pozvao da dođem sutradan. Došao sam na lice mjesta. Tamo je bio istražni sudija ...

prevodioci: Molimo da govorite malo sporije zbog prevoda.

SVEDOK ZEČEVIĆ: Hvala najljepša. Izvinjavam se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Bio je sudija. Predstavio sam se. Doveo sam dvojicu svojih kolega koji su balističari i nas trojica smo imenovani od strane sudije kao eksperti koji bi trebali da daju svoje mišljenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Samo mi potvrdite sled događaja od eksplozije na Markalama do konačne izrade vašeg ekspertskog nalaza. Dakle, eksplozija je bila 5. februara oko podne, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li poznato da su tri ekipe UN-a (United Nations) dolazile na lice mesta ubrzo nakon eksplozije?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne bi diskutovao o tome, jer nisam upoznat, Ja sam bio na sasvim drugom djelu grada Sarajeva kada se to desilo. Ja sam tek navečer imao prilike na radiju i na televiziji da primjetim posljedice eksplozije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A zar niste imali i podatke o izveštajima ove tri ekipe? Ima Ferbat (Fairbud), kapetan Verdi (Verdi), major Rasel (Russell) ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne znam zbog čega bih ja imao uvida u te dokumente. Ja prvo nisam, u trenutku kad sam prišao, ja nisam bio u vojsci, u Armiji Bosne i Hercegovine, nisam bio nikakvo službeno lice, bio sam samo čovjek koji je bio zaposlen u UNIS institutu po narijeđenju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro da li ste vi imali tada saznanje da su ove ekipe konstatovale da je granata verovatno ispljena sa muslimanske strane?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ste samo kad ste čuli, da uvažimo to da ste pogrešili, da general Smit tada nije bio u Bosni ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije, znam. To sam ja kasnije rekao ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to ste kasnije ustanovili da nije bio u Bosni, ali nije bitno. Kad ste čuli na medijima tvrdnju da je nemoguće utvrditi odakle je gađano, onda ste se prijavili, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Logično, jer to je moja dužnost. Ja sam profesionalac.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda ste se obratili Centru bezbednosti sa zahtevom ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne Centru, ne Centru bezbjednosti nego kriminalističkoj službi, jer sam znao šefa te kriminalističke službe. Radio je sa mnom 1992. i 1993. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Da vam oni dozvole da sprovedete istragu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne da mi oni dozvole, da im kažem da se može doći do, do, oni meni ne mogu da dozvole. Ja se nisam obratio Centru službe bezbjednosti da bi oni meni dozvolili. Ja sam se obratio sudiji ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: To je velika razlika

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Znači, vas je istražni sudija imenovao kao tim stručnjaka, vas i još par vaših kolega?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Dvojicu mojih kolega.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I time ste vi i dvojica vaših kolega stekli zvaničan status, tim imenovanjem istražnog sudije, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Dobili smo pravo da možemo pristupiti mjestu događaja i izvršiti neke analize koje smo smatrali da možemo da izvršimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. I nakon toga vi krećete u istragu koja podrazumeva pregledanje i pretragu lica mesta, neophodna merenja, snimanja, izradu skica, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi po vlastitim navodima zatim pregledate televizijske snimke, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne. Pregledao sam dio televizijskog snimka. Onaj trenutak kada vojnik UNPROFOR-a izvlači stabilizator iz tjela, iz ovoga tla.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vršite kompjuterske simulacije i s kolegama vršite usklađivanje procena, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Logično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recimo oko tolerancije plus-minus 2 posto ili plus-minus pet posto.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pet posto. Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kod izračunavanja azimuta, je l' tako? O čemu govorite u stvari na trećoj strani izjave iz 1996. godine i na kraju pravite ovaj pismeni izveštaj, ekspertski nalaz, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, taj izveštaj, taj ekspertski nalaz nosi datum 7. februar 1994. godine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Logično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno. Trebalo mi je 30 časova da završim to. Ako vi mislite da se može brže ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne, ja ne mislim. Ja naprotiv, imam utisak da ste u istraživanje ušli, u istraživanje događaja od 5. februara ušli kao volonter i tako ekspersno imenovani od istražnog sudije i završili i već imali konačan izveštaj koji nosi datum 7. februar, gotovo neverovatno, jer su stručnjaci UNPROFOR-a koji pretpostavljam, znaju svoj posao bar kao i vi, imali mnogo duže rokove da nađu i objave neke svoje nalaze.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Moram vas tu prekinuti, molim vas. Dali ste nekoliko ovako izjava koje ne odgovaraju. Prvo, timovi UNPROFOR-a koji su došli, sastavljeni su od oficira koji su bili na teritoriji Sarajeva. Oficir, tehnički oficir apsolutno ne mora da zna fenomenologiju dejstva, on je obučen da koristi municiju i oružja. To je bitna razlika. Ja i moje kolege smo tehnička lica koja su cjeli svoj život radila na projektovanju municije, imali godine eksperimentalnih istraživanja, rezultate direktno, i prisustvovali desetinama eksplozija projektila. Znamo na koji se način proizvodi municija i znamo šta ta može municija. Pored toga, ja sam bio nastavnik na Mašinskom fakultetu, predavao sam dizajn bojnih glava ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tako da u tom postoji, ne, ne, bitna razlika, ovo moram da vam kažem. Rezultati ovoga tima u tehničkom smislu i rezultati tima Ujedinjenih nacija ne mogu da se porede. Drugo, mi smo imali jasan stav istražnog sudije da izveštaj mora biti gotov u roku od 24 časa. Samim tim ja sam ga morao da predam narednog dana, predao sam ga u roku od 30 časova. I to je razlog. A Sarajevo je u tom momentu, ako vas sećanje ne vara, je bio opkoljen grad, grad bez vode, grad bez struje i da

kažem u tom momentu se nije pucalo, jer se pucalo prethodnog dana kad sam ja radio. Prema tome, jako nepovoljni uslovi. Da bi ja uključio računar u Sarajevu, morao se koristiti agregat da bi mogao da imam električnu energiju da bi uključio računar i da bi izvršio simulaciju spoljno-balističke putanje. Mislim uslovi rada su nemerljivi u odnosu na stanje koje se nalazi sada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću, ovo što vas sada pitam nije vezano ni za strukturu eksploziva, ni, ni, kako bih rekao, granate, ni svega toga što ste nabrojali. Da li možete da komentarišete da kapetan Verdi, koji je stigao mnogo pre vas tamo, da je utvrdio daleko veći azimut nego vi, pa i daleko veći ugao pod kojim je granata mogla da padne a da ne udari u jako visoku obližnju zgradu, pa je na osnovu toga bio zaključak da su granatu ispalile snage Bosne i Hercegovine. Je l' tako utvrdio kapetan Verdi?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Odakle ja znam kad nisam imao prilike da ga čujem. Gospodine sudija, da li dopuštate da izvršim jednu malu blic, da tako kažem, prezentaciju grafički, da tako kažem, prikaza tog događaja, koji će dati jasne odgovore na ova pitanja.

SUDIJA MEJ: Hajde da nastavimo još malo. Videćemo koliko je vremena tada i onda ukoliko bude moguće, onda ćemo to uraditi. Nastavite sada.

SVEDOK ZEČEVIĆ: Da pokušam da odgovorim. Ja taj izvještaj nisam vidio, međutim, pokušaću da ukratko objasnim na koji način sam došao prvo do provca odakle je projektil doletio, a onda da procjenim ugao pod kojim je projektil djelovao na tlo. Prvo, kada projektil udari u čvrsto tlo i aktivira se upaljač, pri njegovoj eksploziji dolazi do prirodne fragmentacije tijela projektila. Parčad vrše oštećenja tla projektila. U ovom slučaju tlo je bilo od asfalta, tako da su bili jasni otisci djelovanja parčadi projektila na tlu. Ti otisci su osno simetrični tako da osa simetrije tih otisaka pokazuje pravac odakle je doletio projektil. To je prva stvar. Na osnovu toga ...

prevodioci: Molim vas da malo usporite zbog prevoda.

SVEDOK ZEČEVIĆ: Izvinjavam se. Na osnovu toga smo mi mogli zaključiti da je pravac doleta projektila 18 stepeni sjevero-sjeveroistočno. To je jedna stvar. Druga stvar, projektil je pao u prostor između dva reda kioska za prodaju. Širina tih, tog prostora, kroz koji se kreću ljudi da bi kupovali na tim

kioscima, je reda veličine negdje oko metar, ne mogu precizno, mogu da pogledam kasnije ako je nužno a visina kioska je negdje oko dva koma nešto metara i ako čistom, da kažem, geometrijskom matematikom, koristeći znanja iz srednje škole, znači ne treba znanje iz fakulteta, može se odrediti da je minimalni padni ugao 55 stepeni. To je donja granica djelovanja projektila na tlo, koja ne može se ničim oboriti, jer da je ugao nešto manji, projektil bi udario u krov kioska. Ako priđemo direktno mjestu gdje je došlo do eksplozije i gledajući snimak, može se vidjeti da postoji otvor u zemlji u koji se zabio stabilizator mine. Ja sam zatražio da se donese taj stabilizator i bez ikakvog napora sam vratio stabilizator u zemlju na dubinu 250 milimetra. Koristio sam kvadrant, to je mjerni uređaj za mjerenje elevacije u artiljeriji i odredio sam ugao po kojim djeluje taj, po kojim je nagnut taj stabilizator. To je bio ugao negdje oko 60 stepeni. S obzirom da je vađen stabilizator, ja sam smatrao kao tehničko lice da bi bilo neprofesionalno da uzmem da je ugao tačno 60 stepeni, zato sam uzeo 60 plus-minus pet stepeni. Isto tako pri određivanju ugla doleta sam uzeo 18 stepeni, plus-minus dva stepena, računajući da sam mogao da pogrešim prilikom određivanja tog pravca. To su čisto tehničke stvari o kojima apsolutno nema diskusije da li mogu biti takve ili ne mogu biti takve. Na osnovu ovih konstatacija, znači odredio sam da je padni ugao oko 60 stepeni, odredio sam pravac doleta 18 stepeni sjevero-sjeveroistok. Uzeo sam da razmatram strukturu otisaka na asfaltu. Iz onoga što se vidilo, vidilo se da otisci nisu osno simetrični kao u slučaju da je projektil djelovao vertikalno, nego da je bio nagnut pod nekim uglom, što potpuno potvrđuje ovaj, da kažem, ovaj stav da je djelovao pod uglom od oko 60 stepeni. Sama konstatacija da kada je projektil udario u tlo, da posle eksplozije projektila je stabilizator zabijen u tlo, govori da je projektil imao jako veliku brzinu udara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne. Mislim, izvinjavam se, ja moram da kažem. Na osnovu toga je bilo moguće tačno odrediti lokacije, šest mogućih tačaka sa vojno-balističkog stanovišta ako se uzme da je stabilizator zabijen u tlo, to znači to je moguće bilo samo pri brzinama većim od 200 metra u sekundi, a na spoljno-balističke analize se onda može utvrditi da je to onda bilo na udaljenosti 4.900, 5.500 ili 6.400 metara u sekundi. Najbliža tačka zone razdvajanja u pravcu 18 stepeni sjever- sjeveroistok, na kome je bila zona sukoba između bosanskih ...

prevodioci: Molim vas da malo usporite.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Izvinjavam se. Znači, najbliža udaljenost zoni sukoba između Armije Bosne i Hercegovine i Vojske Republike Srpske bila je 1.900 metara. A ja govorim o 4.900, 5.400, 6.400.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, u tome i jeste stvar što vi govorite, opet mi je isključen mikrofon, sad sam uključio. Molim vas, je li sporno da je major Rasel utvrdio da je granata pala pod uglom od 67 do 73 stepena?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja, ja taj izvještaj nisam vidio i ne mogu da diskutujem je li sporan ili nije, a drugo, ne znam na bazi čega je on to zaključio. Ono sve što sam ja prezentirao u mom, u mom tadašnjem izvještaju i u mojim naknadnim izvještajima tokom suđenja generalu Galiću, je matematički jasno definisano na bazi čega je to određeno. Ja bih vas zamolio da mi kažete na osnovu kojeg modela je taj major izračunao taj ugao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam se čini, gospodine Zečeviću, da bi bilo logično da ste pogledali i rezultate i izveštaje svih ovih timova UNPROFOR-a koji su to merili, osim toga što ste vi radili svoj izveštaj, jer priznaćete, kod vas postoji konflikt interesa. Vi ste se odmah javili da budete istraživač ili istražitelj te granate sa predubedenjem da to mora da su Srbi.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A UN je imao nekoliko timova koji imaju različite nalaze od vašeg. Kako objašnjavate da oni imaju različite nalaze od vašeg?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam se javio jer je ubijeno mojih 68 sugrađana i 264 ranjeno. Među njima su mogla biti i moja djeca, moja sestra, moj brat, njihova djeca. Moji prijatelji su tamo ginuli. Ja sam se javio zbog toga da to utvrdim. Nisam se javio da bi eksponirao sebe. Molim vas da vam odgovorim. Nisam završio, još da vam nešto kažem. Zbog čega bi ja gledao u izvještaj nekog od oficira Ujedinjenih nacija ako meni nikad taj izvještaj nije ni predočen, drugo, moja pozicija unutar Sarajeva nije bila u takvoj situaciji da mi neko da izvještaj, da me pozove da pročitam izvještaj. Ako su iz Tužilaštva tražili od mene da dam dopunski izvještaj, oni su, nisu nikad smatrali potrebnim da mi daju taj izvještaj, prema tome, ja odgovorno tvrdim, nisam imao prilike. A treća stvar, mislim da je bolje kao nezavisan autor, ne gledajući šta su drugi napisali, da napišem svoj izvje-

štaj, koji onda, po meni, neovisno ko ga bude čitao, on će potpuno biti isti neovisno o vremenu trenutka kad ga bude čitao. U njemu nema apsolutno ni jedne jedine greške sa stanovišta fizikalnih, fizikalnog opisa stanja koje se desilo. Znači, nema nikakve izmišljotine i nema nikakvog subjektivnog mog mišljenja. To su egzaktni naučni činioći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, zar se subjektivno, pa zar se subjektivno vaše mišljenje ne odražava u samom tekstu izveštaja gde Vojsku Republike Srpske koju maločas spominjete, govorite četničke snage, agresorske snage i tako dalje, a vi ste ekspert koji treba da utvrdi, kako vi sad kažete, stručno putanju granate i tako dalje.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, u tom trenutku sa televizije Pala oni su smatrali da su četnici, to je njima bio ponos. Ja sam samo ponavljao što su oni sami ponavljali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću, vi to niste tako smatrali, ako su oni smatrali, složićete se da vi to tako niste smatrali.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam bio patriota koji je volio Jugoslaviju za vrijeme Tita, da vam ja to odgovorim i nisam mogao vjerovati da postoji oružana formacija, obučena, organizovana, koja će biti u stanju da ubija djecu, žene u jednom pokoljenom Sarajevu ili negdje vani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je svakako tragično ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, ne ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To nije sporno da je to tragično. Ovdje se raspravlja o vašoj ekspertizi ko je ispalio granatu ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: I nema veze sa nazivom četnik?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I o tome imaju, o tome postoji izveštaj i drugih timova. Ja sam vas pitao zašto to niste uporedili, vi kažete da vam to nije bilo potrebno. Molim vas ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, nije mi bilo dostupno. Nisam ja znao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Velika razlika, izvinite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Evo, ja ću vam postavljati sasvim konkretna pitanja, pa vas molim da mi kratko odgovarate, jer vi veoma mnogo vremena trošite u objašnjavanju, a ja sam vrlo strpljivo saslušao sve što ste rekli. Da li je prostor pijace Markale na početku rada vaše komisije bio u stanju kakvom se nalazio odmah po eksploziji 5. februara?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Iz jednog razloga, zato što je proteklo 24 sata, što je tamo poginulo 68 ljudi, što je to bilo puno krvi i prostor je očišćen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, prostor je očišćen, pa ste vi onda nastupili?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vi kao veštak smatrate da je time narušeno osnovno pravilo za vršenje pouzdane i relevantne ekspertize događaja, jer je prostor, znači, očišćen pre nego što ste vi uopšte počeli da vršite ekspertizu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom momentu to nije ništa bitno uticalo na karakter moje ekspertize. To je imalo uticaja na procjenu ljudi, koliko je ljudi ubijeno, gdje je ubijen, gdje se čovjek nalazi i tako dalje, a na samo mjesto eksplozije ne. Ako dođete u Sarajevo, možete da pogledate. Tamo još stoje otisci eksplodiranih granata na mnogim asfaltnim mjestima unutar Sarajeva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na Markalama svakako ne jer je ona rekonstruisana.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Na žalost, ja ne znam koji je, da kažem, lud čovjek to uradio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro, osim UNPROFOR-a i istražni policijski organi Sarajeva su 5. februara, odmah po eksploziji izvršili uviđaj i odneli nađene elemente, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Logično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Parčice i ostalo ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Logično.

prevodioci: Molim vas da pravite pauzu između pitanja i odgovora i da usporite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Su očišćeni i parčiči odneti i onda vi nastupate sa svojim timom.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Meni parčiči nisu bili potrebni. Ja, ja sam, jedino mi je bio potreban stabilizator za mine. Otvor u koji je taj stabilizator bio ukopan ostao je potpuno neoštećen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači vama je osnova za veštačenje celog tog događaja stabilizator koji je bio odnet, a posle vama dat, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jedna od osnova, ne jedina osnova. Pono-vo sam rekao ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a šta je, šta je bila osnova za vaše veštačenje ako nije, znači, samo stabilizator, nego šta, šta je bila osnova vašeg veštačenja?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa, gospodine Miloševiću, ja sam vama objasnio u početku. Ako treba, ja ću ponovo da objasnim, ali to će zahtjevati još vremena. Fino sam vam rekao, osnova je padni ugao. Osnova je izgled terena ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: ...je l' tako, i tako dalje i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću, to što ste objasnili nema potrebe da ponavljate. A u kakvom je stanju bilo neposredno mesto centra eksplozije kad ste vi došli?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U kom smislu? Objasnite preciznije pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, pošto je bilo prekopano i izvađeni parčiči...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, nije ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I posle toga oprano. U kakvom je stanju bilo mesto eksplozije?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Prvo nije prekopano bilo. To nema razloga ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kako nije prekopano kad ima na video snimku kako nožem vade parčiće i, i taj stabilizator?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Kopanje naše, na našem ...

prevodioci: Molim vas da pravite pauzu između pitanja i odgovora.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Izvinjavam se ponovo. kopanje na našem jeziku znači korištenje alatki koja se zove krampa, je l' tako? Ili lopata i tako dalje. A ovo je fina alatka, nož sa kojim je lagano izvučen stabilizator iz tje-la.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi da li je na mestu eksplozije i kakvo je bilo oštećenje tla na mestu eksplozije?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja vam mogu da pokažem fotografije, evo imam ih tu, pa ako hoćete da pogledate. Ja vam vizionalno to ne mogu pričati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, u vašem ranijem svedočenju u suđenju generalu Galiću, vi ste izjavili da na mestu događaja ste našli samo dva komada eksplozivnog sredstva, a da vam je stabilizator dala policija koji ste posle veštačenja vratili policiji, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači da na mestu eksplozije, sem oštećenja tla, vi niste imali ni jedan materijalni dokaz o eksplozivnom sredstvu. Na mestu eksplozije kad ste došli.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Izuzev video snimaka kada je vađen taj stabilizator i cijelog tog procesa, prema tome, to potpuno je nevažno za moje dalje analize.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, vi ste napisali u, na osnovu, kažete, to jena strani 25505 i na osnovu video snimka ste napisali: "Čeona

površina stabilizirajućeg odseka, stabilizatora, po našoj proceni zatvara ugao od 20 do 30 stepeni u odnosu na površinu tla", i onda u zagradi ima "slika 3". Je l' tako? Sad recite mi, molim vas ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Samo trenutak da pronađem to, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste na osnovu video snimka napisali to.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne na osnovu, ne, sačekajte malo, molim vas. Ne. "Uvidom u video snimak načinjen neposredno nakon eksplozije, može se konstatovati ...

prevodioci: Molim vas da čitate sporije.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: "Uvidom u video snimak, načinjen neposredno nakon eksplozije, može se konstatovati da je stabilizirajući odsjek projektila prodro u dubinu 200 do 250 milimetara." To piše ovdje u mom izvještaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ovde imam citat: "Čeona površina stabilizirajućeg odseka, stabilizatora po našoj proceni zatvara ugao od 20 do 30 stepeni u odnosu na površinu tla", slika 3, u zagradi.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja to nemam, a, a čeona površina? Jeste: "Koja se vidi, čaura tako i daljom rekonstrukcijom položaja stabilizirajućeg odsjeka, izmjereni ugao njegove čeone površine u odnosu na površinu tla u iznosu od oko 30 stepeni, odnosno minobacačkog projektila oko 60 stepeni".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi, molim vas, kako je moguće sa slike koju vam je dala policija, na osnovu video snimka, bez poznatog ugla snimanja, udaljenja kamere i drugo, odrediti pod kojim je uglom čeona površina repa zadnje površine stabilizatora u odnosu na površinu tla pijace Markale? Kako je to moguće utvrditi?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ako ne vidite tu fotografiju, ja vam teško mogu objasniti, jer ja sam tehničko lice gdje su meni uglovi potpuno, da tako kažem, prirodna stvar, da mogu procjeniti da li je 20 ili 30 stepeni. Ja neću reći da li je 18 stepeni, ali da li je 20 ili 30, to mogu da primjetim. Izvinite, za to sam školovan.

TUŽILAC GRUM: Časni Sude, doktor Zečević ima jednu veoma jasnu fotografiju scene, odnosno, lica mesta i ukoliko mislite da je to korisno, možemo to da stavimo na grafoskop.

SUDIJA KVON: Da i pošto ste to pomenuli, mislim da je Pretresnom veću potreban i original te fotografije, onako kako je ona priložena uz izveštaj, zato što je inače veoma teško ovo pratiti.

TUŽILAC GRUM: U redu. To ćemo da dostavimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E, sad mi recite, molim vas ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Treba prvo da pogledamo fotografiju.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Kada sam ja stavio stabilizator u ovaj otvor, evo, molim vas, al' razlika u kvalitetu slike, tu nema bitnih razlika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, jeste vi napravili ove fotografije? Ko je napravio ove fotografije?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Logično, ni jednu od ovih fotografija ja nisam napravio. Napravili su ljudi iz ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Fotografije je napravila policija sarajevska, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste, jeste. Policija sarajevska.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. To je vrlo, vrlo bitna činjenica. Vi kažete: „Uvidom u video snimak načinjen neposredno nakon eksplozije, može se konstatovati da je stabilizirajući odsek projektila prodro u tlo na dubinu 200 do 250 milimetra“, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tako ste napisali. Znači na osnovu ovoga vi niste mogli tačno da izmerite dubinu otvora na pijaci kad ste na osnovu snimka odredili dubinu otvora?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja nisam na osnovu snimka odredio dubinu otvora, nego sam samo rekao da je na snimku, a ja kad sam stavio ponovo, izvršio rekonstrukciju i stavio nosač stabilizatora, onda sam mogao

tačno da izmjerim dubinu, pošto mi znamo kolika je dužina stabilizirajućeg odsjeka, prema tome...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi kažete 200 do 250 ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: 250, logično, logično. To se može da vidi iz ove prve fotografije. Vidi mu se da se nalazi, da tako kažem, čelo, gotovo na površini čela ovoga, površine, asfaltne površine. A imajući u vidu da je negdje oko 200 i nešto milimetara dužina stabilizatora, to je taj, da kažem ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ovde ste na obe slike, rekao bih, vrlo vidi da je ovo vrlo veliki ugao, pošto je, pošto je granata pala gotovo vertikalno.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, gledajte, kad sam ja govorio ugao 20 stepeni, to je ugao koji zaklapa čelo ovoga stabilizatora. Evo, samo momenat, koji zaklapa čelo, ovo čelo. Onda kad se to prevede na osu, to je 90 minus 20 stepeni, to je 70 stepeni ili 90 minus 30, to je 60 stepeni. U tehničkom smislu niste precizno pročitali moj izvještaj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja sam pročitao precizno vaš izvještaj ali trebalo bi da vam bude poznato da je, na primer, kapetan Verdi u 15 časova na dan 5. februara 1994. godine, znači pre vas, odredio da je minimalni ugao pod kojim je mina mogla da preleti zgradu iz pravca doleta mine, veći od 1.400 hiljaditih, odnosno oko 80 stepeni u odnosu na površinu tla pijace Markale. A major Rasel istog dana u 16 i 30 izmerio ugao odsek kratera od 1.200 do 1.300 hiljaditih, odnosno na površinu tla pijace, odnosno padni ugao od ...

prevodioci: Molim vas da usporite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Od 73 stepena. Znači, 80, 73, a i slika pokazuje koju ste vi sada pokazali kad ste rekonstruisali, da je gotovo vertikalan pad toga, toga projektila što ukazuje da je ispaljen s muslimanske strane.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine sudija, da li mogu da odgovorim i da prikazem nove slike? Molim vas, mogu li skloniti ovo. Veoma važno je to što, ovo je mjesto događaja ...

SUDIJA MEJ: Izvolite.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ovo je izuzetno važno. Ove priče o tome da projektil minobacački treba da udari u zgradu su smješne priče iz jednog razloga, što mjesto djelovanja projektila je udaljeno četiri, šest metara od najbliže zgrade koja nije veća od, koja nema veću visinu od jedno šest metara, a desna zgrada, to je ova zgrada, evo to je taj pravac doleta, je l' tako, je udaljena 11,1 metar. Ako pođemo da je projektil djelovao pod 45 stepeni, što je, što je apsurd u ovom momentu, to znači visina zgrade bi trebala da bude oko 11 metra, a ta zgrada ima tri ili četiri sprata, a s obzirom da je padni ugao oko 60 stepeni, to je ovaj ugao, nema nikakve teorije da on, da projektil može da udari u zgradu. Ako ste zaboravili, ja sam rekao da je projektil pao u prostor između dva kioska. To je uzak, apsolutno uzak, da kažem, prostor. Negdje oko metar. To znači kad se postavi to, to je tačno ugao 55 stepeni, minimalni. Znači ona je pala od 55 prema 60, zato sam rekao 60 stepeni plus-minus pet stepeni. Nema ni govora o pričama da minobacački projektil udari u zgradu. Osnovna namjena minobacačkih projektila je da oni djeluju u uslovima kada treba ubaciti projektil iza zaklonjenih zgrada, znači imaju posebne, imaju jako širok, da kažem, spektar djelovanja. U ovom momentu jasno je pokazano da trenutak udara projektila je 60 stepeni. To nema diskusije ni dileme. A to što je neki major ili kapetan rakao, ni u jednom momentu u njegovom izvještaju ne govori o načinu kako je došao do tog ugla. U mojoj ekspertizi se jasno kaže na koji način sam ja došao do te cifre.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro ...

SUDIJA KVON: Gospodine Zečeviću, ta slika ili taj nacrt, da li se on nalazi u vašem izvještaju veštaka?

SVEDOK ZEČEVIĆ: On se nalazi u nešto drugačijoj formi. Ovo je nešto malo, ali, ista je slika. Ovo su veoma važni, da tako kažem, veoma važna fotografija.

SUDIJA KVON: Ukoliko biste mogli da nam kažete koja je to ista slika kao što ste rekli? Slika 1 i slika 3, jesu to iste?

SVEDOK ZEČEVIĆ: Slika koja pokazuje neposredan prostor oko mjesta djelovanja.

SUDIJA KVON: Imamo poteškoća zato što nema ovih slika u engleskom prevodu. Evo, sad sam dobio zahvaljujući sekretaru. Izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Slika 3, strana 23505, 02115539 stav 2 da je ugao repnih krilaca stabilizatora u odnosu na površinu tla pijace, 20 do 30 stepeni, a da na istoj strani stav 4, to vam je slika 4, rekonstrukcijom događaja zaključujete da je ugao oko 60. Isti smatrate verodostojnijim od merenja predstavnika UNPROFOR-a neposredno posle eksplozije.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, evo molim vas, samo trenutak. Ja govorim o uglu čeonu površine, ove površine. Znači ako smatramo da je ovo tijelo stabilizator, ja sam rekao da je ugao, jer ovaj dio je zabijen u zemlju. Ja sam jedino mogao da izmjerim ovaj ugao. To je 20, da kažem, to je ugao 20 do 30 stepeni, a ovaj ugao je 90 minus ovaj ugao. To je čisto matematički, jednostavna matematska operacija koja se uči u srednjoj školi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, nećete valjda reći, gospodine Zečeviću, da ovi stručnjaci UN-a nisu imali baš nikakve kvalifikacije da izvrše bilo kakva merenja i uviđaj. Pretpostavljam da je UN takođe poslao oficire školovane koji mogu da utvrde o čemu se tu radi.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pad minobacačke granate nije nikakva, rekao bih, duboka nauka.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja pojma nemam koga je UN poslao niti me to interesuje, niti ja komentiram događaj, komentiram izvještaje UN oficira. To mene ne interesuje, ja mogu jedino komentirati svoj izvještaj. Molim vas nemojte mi stavljati u usta nešto što ja nisam rekao. Mislim to me ne interesuje. Ako treba da vam objasnim nešto iz mog izvještaja, ja ću vam to reći ali ja nisam vidio te izvještaje, niti mogu da ih komentarišem, a u krajnjem slučaju neću sad da ih komentarišem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ne morate ih komentarisati, vidim da ste uzbuđeni...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nisam uzbuđen. Ja sam apsolutno miran.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, ne bih rekao, ali molim vas neću da se, neću da vas pitam jeste li čitali izveštaj ali u izveštaju UNPROFOR-a: "UNPROFOR je u istrazi ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Molim vas, šta mi čitate ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Eksplozije na sarajevskoj pijaci 5. februara 1994. godine". Šesti stav, piše: "Postoje osnovani razlozi za sumnju da su u tom razdoblju lokalni organi vlasti detaljno prekopali krater". Je li to i vaše mišljenje ili smatrate da nisu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači nisu detaljno prekopali krater.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije prekopan. Šta znači detaljno ili površno, to je širok pojam i šta znači prekopati. Ja sam vama objasnio šta znači prekopati. Ja sam vam prikazao ovdje snimak mjesta događaja koji sam ja zatekao. I ovaj stabilizator sam ja stavio u taj dio. I ako pogledate oštećenja, ta oštećenja pokazuju da je minobacački projektil djelovao negdje pod nagibom između 55 ili 65 ili oko stepeni. Da je djelovao vertikalno, blizu 90 stepeni, oštećenja ova bi bila na sve strane raspoređena. Gro oštećenja asfalta se nalazi u pravcu odakle je, dakle, odakle je minobacački projektil doletio. To potpuno potvrđuje ono što je navedeno u ovoj ekspertizi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, u komisijском izveštaju na strani 02115538 konstatujete, stav prvi glasi: "No, izostanak boje na stabilizatoru koincidira skorašnjju, najvjerovatniju proizvodnju", i sad da preskočim neke delove ...

prevodioci: Molimo da čitate sporije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Što upućuje da je najvjerovatnije proizvedena u jednoj od dvije fabrike koje su i ranije proizvodile ove mine: "Pre-tis", Vogošća ili "Marko Orešković", "Lički Osjek," je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad mi odgovorite, molim vas, na pitanje, ali nastojte da mi odgovarate na pitanja bez nekih prevelikih i dugih govora. Da li vam je poznato da su oficiri UNPROFOR-a u obilasku 105. brigade Prvog korpusa, to je Prvi korpus Armije Bosne i Hercegovine, je l' tako,

na dan 9. februara 1994. godine u skladištu municije uočili minobacačke mine 120 milimetra koje nisu bile ofarbane. "Iste mine su videli na položaju minobacača 120 milimetara", to je strana broj 0303831, na srpskom jeziku ovog izveštaja UNPROFOR-a od 15. februara 1994. godine. Da li znate to?
SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ne vidim razloga da bi ja to znao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, takve granate za koje vi tvrdite da su napravljene u Vogošću ili Ličkom Osijeku su videli kontrolori UNPROFOR-a na položajima 105. brigade Sarajevskog korpusa?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne znam, ne bi mogao ništa govoriti o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ako to ne znate ja vam samo na to ukazujem. Prema tome, ovaj deo, ova konstatacija vašeg izveštaja je pod znakom pitanja, jer apsolutno isto to su videli kod vas.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ona u ovom momentu apsolutno ništa ne utiče na zaključke ovog izveštaja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Samo da idemo malo brže. Na kojoj je nadmorskoj visini pijaca Markale?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Oko 550, tako nešto.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Oko 600 metara, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Po podatku koji ja imam je oko 600 metara. Na osnovu koje procene ste usvojili da je razlika nadmorske visine između vatrenog položaja i mesta eksplozije...

prevodioci: Molimo da čitate sporije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na osnovu koje procene ste usvojili da je razlika nadmorske visine između vatrenog položaja i mesta eksplozije 400 metara?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Samo momenat. Ovo je prijesek terena iznad Sarajeva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mjesto pada ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije sporna nadmorska visina pijace Markale. Ona je 600 metara.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam vam rekao da smo razmatrali 200 i 400 metara i usvojili smo 400 metara, jer od šest mogućih mjesta odakle je ispaljena bila, mogla biti ispaljena, ispaljen ovaj projektil, pet je bilo ma madmorskoj visini blizu 400 metara iznad ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Iznad pijace Markale.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li vam je poznato da na pravcu ovom za koji vi tvrdite, od 18 stepeni u odnosu na sever, plus-minus 5, kako ste ga vi odredili, najviši vrhovi, dakle najviši vrhovi i uzvišenja su do 1086 metara nadmorske visine. To vam je list broj 23496, odnosno na, na, na srpskom jeziku vašeg izveštaja "Karta Sarajeva", strana broj 02115548. Dakle, trebalo bi, kad bi to bilo tačno što vi tvrdite, da na najviše vrhove neko postavi taj minobacač, da bi ostvarili razliku od 400 metara, koja je morala da bude ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije morala da bude. Mislim jer vi pogrešno shvatate tu razliku. Ta razlika od 400 metara ili 200 ili 300 ili 500 ili, to je samo jedan mali segment u smislu preciznijeg određivanja mjesta tačke. Pazite, mogla je biti 00 apsolutno. To nema nikave veze, nego ako hoću, ja, ja nisam znao sa koje pozicije se, je ispaljen taj projektil. Ja sam samo znao pravac. I da bi izvršio spoljno-balističku analizu nužno je bilo da znam da procjenim mjesto potencijalnog lansiranja da bi uzeo te koordinacione faktore da postoji razlika u visini između mjesta pada i mjesta lansiranja. Ona je evidentna, mislim obadvojica možemo da konstatujemo da postoji razlika između mjesta pada i svih pet mogućih tačaka odakle je mogao projektil da bude lansiran. Ponovo vam kažem, postoji šest mogućih tačaka za minobacač. Pet mogućih tačaka se nalazi direktno pod kontrolom Vojska Republike Srpske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, gospodine Zečeviću, pa da li vam je poznato da se minobacač od 120 milimetara, koji je, kao što bolje od mene znate, kabasto oružje, ne postavlja na sam vrh uzvišenja, već na mesto kome ima neki pristupni put ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ali meni nije jasno ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Do koga može da se dopre. Prema tome, u tom pravcu koji vi opisujete, nije postojala mogućnost da Vojska Republike Srpske postavi minobacač na takvu visinsku razliku koju ste vi ustanovili.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Meni nije jasno zbog čega spominjete ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Fizički, fizički to nije moguće.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Vama je neko dao pogrešne informacije, gospodine Miloševiću. Nema nikakvog vrha, ni u mom izvještaju se nigdje ne spominje vrh. To je mogla biti livada velika. Pazite na šest kilometara ili pet ili četiri, tu su brežuljci, livade ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi, dakle, ne znate ni sa koje daljine, niste mogli da utvrdite, je ispaljeno. Samo je važno da daljina bude takva da mora da bude sa srpskih položaja, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šest, pet, četiri. Licitirate koliko kilometara?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Za postavljanje minobacača jednog, potrebno vam je tri kvadratna metra. Ako treba, da kažete, da ga postavite na vrh zgrade, postavice ga neko ko smatra da treba. Ako vi meni kažete da minobacač od 120 milimetara ne može da postavi se na bilo kojoj tački koja je ovde definisana, onda savjetnici koji vas savjetuju, nisu baš najbolji savjetnici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Objasnite mi, molim vas, da li ima ikakav značaj za vas da su vojni posmatrači UN-a izvestili da nije bilo nikakvog izvještaja o otvaranju vatre s područja Koševske brigade 5. februara 1994. godine. "Eksploziju na tržnici zabeležili su vojni posmatrači na bosanskoj strani, kao dolaznu vatru ali nije navedeno odakle je vatra došla." Citirao sam vam direktno izvještaj UN-a.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, osmatrači UN-a registruju ispaljenje audio sistemima. Znači, ili svojim ušima ili nekim audio sistemima. Prostiranje zvuka kroz prostor je izuzetno složen jedan sistem. Bitno zavisi od toga kakva je struktura prostora kroz koji se zvuk prostire,

da li ima zgrada, da li ima šuma, da li je vlažan teren, da li postoji magla i tako dalje. To znači, vi možete postviti minobacač u neku udolinu okruženu šumom, tako da ljudi na udaljenosti od četiri kilometra neće moći da osjete razliku ispaljenja takvog jednog projektila. Ili ako ga postavite na jednoj otvorenoj prostoriji, tad će doći do zastrašujuće razlike u intenzitetu buke. Tako da taj izvještaj apsolutno ništa meni ne govori. Ja, to nije u suprotnosti sa ovim mojim izvještajem. Projektil je doletio iz pravca 18 stepeni sjever-sjeveroistok. Pokazao sam da je morao imati dovoljnu energiju, bar u trenutku udara od minimum 200 metara u sekundi da bi se stabilizator mogao zabiti. To je ključna stvar. Ključna, apsolutno. Na osnovu te stvari dolazi do potpune eliminacije prve tri tačke moguće, sa kojih je bilo moguće ispaljenje.

prevodioci: Molimo da govorite sporije.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Znači, moguće je zbog toga što je taj projektil, što se nosač stabilizatora zabio u tlo. To dovoljno govori da je projektil morao imati veliku brzinu udara i da je bio lansiran sa četiri, pet ili šest punjenjem, a to odgovara udaljenosti 4.900, 5.000 i nešto, 5.400 i 6.400 metara. Niko živ ne može odrediti s nekom boljom ekspertizom s koje od te tri tačke djelovano.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, koji je bio vaš razlog da povećate nadmorsku visinu vatrenog položaja oružja u odnosu na pijacu Markale?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gledajte. Iznad pijace su brda. Znači neposrijedno iznad pijace, 30 metara iznad pijace počinje brdo. Onaj ko kod je vidio, vidio snimak tog mjesta i pogledao, to, evo mogu da pokažem, to se neprekidno penje to brdo. Ja sam uzeo u odnosu na ovo prema gore od 200 do 400 metara. Ja mogu da uradim i analizu sa 200 metara, koja će vam pokazati da je udaljenost, nije 4.900 nego 4.800 metara. To ništa ne znači ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U preciznom odrijeđivanju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, meni, meni je bitno da dobijem vaše odgovore u vezi sa ovim, pošto ću ja, naravno, to osporavati uz odgovarajuću stručnu pomoć. A recite mi kolika treba da je padna udarna brzina mine da bi stabilizator mine 120 milimetara, koji na sebi ima krilca, prodro

u zemlju, koja je znači asfaltirana, pomešana s peskom, na dubinu 200, 250 milimetara, kako vi navodite u vašem ekspertskom izveštaju?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Recite ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bio asfalt, pa ispod njega šljunak, pesak i tako dalje.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nemojte pojednostavljivati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koja treba da bude udarna brzina te mine da tako ostane kako ste vi predstavili?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam vam rekao da mora biti minimum 200 metara u sekundi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A koliki je prosečan radijus efikasnog dejstva parčadi mine od 120 milimetara?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U ovom momentu ovdje, prema dostupnim podacima, oko 17 metara radijus. 17 metara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, recite mi da li je veća preciznost minobacačkih granata u manjim polaznim uglovima, kako tvrdite u iskazu datom u izveštaju od 7. septembra 2000. godine, aneks 5, stav 3 gde se navodi: "Rekao bih kad posada minobacača ima mogućnost da bira polazni ugao granate, bira najmanji polazni ugao". Je l' taj ugao znači, moje je pitanje, je l' taj ugao znači veću preciznost, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Od 45 stepeni pa naviše, jel. To je to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Od 45 pa naviše?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste. I to sve važi za slučajeve kada je cilj i mjesto lansiranja u istoj ravnini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, ako je situacija ...

SUDIJA MEJ: Došlo je vreme da odemo na pauzu. Gospodine Miloševiću, moramo da završimo sa radom danas u 13.45. Možda biste mogli da se posavetujete i sa gospodinom Tapuševićem i ostavite i njemu nešto vremena. A sada idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, kolika je vjerovatnoća da se jednom minom od 120 milimetara pogodi unapred određeni cilj ...

prevodioci: Gospodine Miloševiću, možete li da ponovite pitanje?

SUDIJA KVON: Oprostite što vas prekidam, gospodine Miloševiću, molim vas da ponovite pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, odmah ću da ponovim pitanje. Pitao sam kolika je vjerovatnoća, kolika je vjerovatnoća da se jednom minom od 120 milimetara pogodi unapred određeni cilj dimenzija 23.5 puta 28 metara, koji se nalazi udaljen više od 2.000 metara od vatrenog položaja minobacača 120 milimetara?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne bih vam mogao to da kažem bez konsultovanja tablica za gađanja za to, s tim što moram da ukažem na neke dileme koje se moraju javiti u tom. Ako se gađa prvi put neki cilj, ako se tek prvi put postavlja minobacač na vatreni položaj, tada je relativno, da kažem, teže pogoditi cilj. Međutim, ako vi to radite više puta, ako, onda potpuno vladate sa korekcijama koje su nužne za pogađanje. Znači ako se, kao što je slučaj u ratu, rat vodio jako dugo vremena, da ljudi su već upoznali svoje oružje, greške koje se javljaju, imaju takozvane standardne i slučajne greške. Standardne greške su one koje su karakteristične za dato oružje, za datu municiju. Imaju greške slučajne koje se javljaju kad je udar vjetra, promjena temperature i tako dalje. Prema tome, ako se ne uzmu svi ti parametri onda jako teško. Znači, mora se strogo voditi računa da li se koristi sa već postojećeg položaja, da li se gađa već poznati cilj ili lokacija koja je već prije gađana. Ne mora biti tačno. Uzmimo pijaca Markale, može biti 500 metara neki drugi dalji cilj ali se onda može izvršiti korekcija i smanjiti greška. Prema tome, u ovom momentu precizno na ovaj odgovor vam ne mogu dati odgovor bez konsultovanja odgovarajućih tablica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, artiljerijski oficiri i oficiri UN-PROFOR-a su tvrdili da je vjerovatnoća pogađanja pijace Markale, jednom minom bez korekture vatre, veoma mala pri gađanju sa veće daljine. Da li se slažete da je vjerovatnoća pogađanja znatno veća sa manje daljine?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Logično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam se čini da je to i bio slučaj da je gađana pijaca sa manje daljine, nego ova kako vi tvrdite?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa, nema veze sa vjerovatnoćom pogađanje, gospodine Miloševiću. Vi potpuno zaboravljate neke fizikalne faktore. Mi ne možemo mjenjati prirodu, možemo samo da razumjemo prirodu. Ovde je priroda jasna: mina je eksplodirala, ugao pada je tu negdje oko 60 stepeni, stabilizator se zabio u zemlju. Ne može se zabiti u zemlju u dubinu 200 do 250 milimetara ako nema brzinu udara veću od 200 metara ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to ste objašnjavali ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, pa to je, to je priroda, gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, ja ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam vas saslušao, saslušajte i vi mene, molim vas. Postavili ste pitanje i ja odgovaram na njega, je l'. Dajte mi vrijeme, ja vam ponovo kažem, ne mogu se uvoditi argumenti u nauku koji apsolutno nemaju veze sa činjenicama. Ovo su egzaktno činjenice o kojima nema diskusije i egzaktno govore o mogućim mjestima odakle je lansiran projektil. Da li je vjerovatnoća, pazite, minobacači su najpreciznija artiljerijska oružja. I vi i ja znamo da najopasnije oružje u Drugom svjetskom ratu za partizanske snage su bili minobacači. U ratu u Sarajevu i u ratu u Bosni, najviše žrtava je poginulo od minobacača.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi molim vas, kolika je moguća greška izražena u metrima u odnosu na postavljeni cilj?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ponovo sam vam ja rekao, gospodine Miloševiću, bez poznavanja parametara, da li je, kakvo je, kakva je posada, kakvo je oružje, kakve su korekcije, kakve parametre znate, ja vam o tome ne mogu govoriti. To fino piše u udžbeniku o teoriji gađanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Odgovorite mi na jedno pitanje koje se tiče zapažanja nekog spolja. Da li je moguće na razdaljini preko 2.000 metara, na osnovu zvuka koji se eventualno čuje, odrediti mesto ispaljenja mine? Ako vi to kao stručnjak ne možete da odredite, da li je moguće da to odredi običan građanin, koji nema nikakvo iskustvo sa delovanjem minobacača?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, problem prostiranja zvuka je jako dobro ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne pitam vas o problemu prostiranja zvuka nego pitam vas ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, ne. Pa, to je ključ ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je moguće da na razdaljini preko 5.000 metara, na osnovu zvuka, koji se eventualno čuje, odrediti mesto ispaljenja mine?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Čekajte, savremeni sistemi za detekciju mjesta lansiranja su bazirani na korištenju zvuka. To znači ako postavite lokalizatore zvuka na odgovarajućem rastojanju, morate imati tri lokalizatora zvuka da biste dobili precizno mjesto odakle je izvršeno lansiranje. Prema tome, ti su sistemi poznati u svijetu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ja sam pitao zbog toga što je ovde bio svedok, građanin, koji je tvrdio kako je čuo on kako je ispaljena minobacačka granata pa ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne bi vam mogao odgovoriti ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala vam lepo na tom objašnjenju o potrebi 3 lokalizatora zvuka i tako dalje. A recite mi sad koliko je potrebno ispaliti mina da bi se izvršila korekcija u odnosu na postavljeni cilj?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mislim da pogrešnom čovjeku se obraćate za, za to. Ja nisam čovjek koji rukovodi baterijom minobacača da bi vam ja to mogao sad ovako napamet reći. Bez konsultovanja udžbenika ili tablica gađanja ne bih vam mogao to ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Nemate odgovor i ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da u ovom momentu kažem precizno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, i to mi je odgovor. U odnosu na video snimak gde se vidi vojnik UNPROFOR-a kako otkopava stabilizator mine, da li se slažete da je na video snimku jasno vidljivo da se u momentu kada vojnik počinje nožem da radi, da se stabilizator mine ne vidi i da se stabilizator pokazuje tek pošto je vojnik nožem uklonio sloj, izgleda, zemlje i kamenja, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Sad vam trenutno tako detaljno ne bi mogao da kažem jer ste vi vjerovatno taj video snimak već vidili. Ja sam ga vidio prije koliko godina, osam, devet.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Evo 10 godina bilo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Od čega je sačinjeno tle pijace bilo tada?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Bio je sloj od asfalta debljine jedan i po do dva centimetra i pjesak i zemlja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ukoliko je mina eksplodirala u dodiru sa asfaltom, u kom pravcu deluje ...

prevodioci: Molimo da čitate sporije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ukoliko je mina eksplodirala u dodiru sa asfaltom, u kom pravcu deluje udarni talas? Da li u širinu ili u visinu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Mej, da li mogu pokazati ovaj snimak? Ovo je rentgenski snimak eksplozije jednog projektila koji je veoma sličan ovome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, ako to nije taj, taj projektil, onda ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nema veze. Fizikalni proces je isti, gospodine Miloševiću. Ovo je projektil 122 milimetra, znači po kalibru je veoma sličan.

SUDIJA MEJ: Slika je naopako na ekranu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije naopako. Slika je odlično na ekranu. Ovo je tlo ako posmatramo, a nemojte čitati tekst. Nevažan je. Ovo je trenutak kada projektil udari u prepreku ili kada se aktivira upaljač i ovo bjelo što vidite, to je pojava kretanja detonacionog talasa. Kao rezultat toga, počinje burna reakcija pretvaranja čvrstog eksploziva u produkte detonacije i vidite da se širi, projektili. U sljedećoj slici vidjeli ste, možete da primjetite da se projektil raširio dva puta više nego prvobitni, da tako kažem, prečnik a istovremeno ovdje je došlo do isticanja produkta detonacije prema tlu, koji se

kreću brzinom od 3.000 do 10.000 metara u sekundi. Ti produkti detonacije su ti koji vrše direktno razaranje i formiranje onog malog kratera a ni u kom slučaju sam projektil tokom prodora. To...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Moje, moje pitanje je u kom pravcu deluje udarni talas? Da li u širinu ili u visinu?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Udarni talas se prostire ravnomjerno na sve strane kada dođe do detonacije, odnosno rasprskavanja cjelokupnog projektila. Znači, na sve strane. Udarni talas produkata detonacije ako ste pitali to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li udarni talas od mesta kontakta upaljačom mine, odbacuje materijal momentom eksplozije, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Produkti detonacije prodiru u tlo ako, u ovome djelu, u sljedećem djelu te slike nema, jer se rasprsne kompletan projektil i parčadi onda kreću se kroz prostor.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, i u vis i u širinu, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Na sve strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na sve strane.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste. Postoje odgovarajuće, da tako kažem, procjene u zavisnosti od toga kolika je brzina udara projektila. Onda dolazi do devijacije tih, da kažem, prostorne distribucije parčadi, tako da onda možemo doći do, da tako kažem, neke konstatacije. Ja bih vam, evo, pokazao ovaj slučaj, evo ga, je l' tako? Uzmimo da posmatramo taj slučaj, je l'. Tad su najveći broj parčadi i najveća brzina parčadi u ovom bočnom djelu. Najmanja brzina parčadi je u ovome i ovome djelu i najmanja masa tih parčadi, iako ovdje može biti, da tako kažem, značajan broj većih komada parčadi, ali nemaju veliki domet.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E, sad mi recite, pošto ste rekli taj udarni talas odbacuje materijal u svim pravcima ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nisam ja rekao da udarni talas odbacuje materijal. Ja sam rekao da produkti detonacije tokom eksplozije vrše razaranje strukture tjela projektila. Javljuju se pukotine i kao rezultat pritiska koji je unutra, reda veličine od 250.000 do 300.000 bara, temperature od 3.000

do 5.000 stepeni Celzijusa, ti produkti sada detonacije ubrzavaju metalne fragmente i oni se mogu kretati od 500 do 1.500 do 2.000 metara u sekundi, zavisno u kom djelu snopa se nalazi, kolika je njihova masa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, molim vas, da li je moguće da se taj materijal koji je odbačen eksplozijom ponovo nađe na mestu sa koga je odbačen?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne razumjem vas, ali iz kog djela projektila?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Bilo kog dela. Projektil je udario u asfaltnu površinu, eksplodirao, odbacuje materijal na sve strane, kako ste rekli. Da li je moguće da se materijal koji je odbačen ponovo nađe na mestu sa koga je odbačen?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Djelovi od ovoga prednjeg djela bi se trebalo, mogu se naći u blizini i nađen je od upaljača, nađeni su djelovi od upaljača. A ovi tragovi koje ste imali prilike da vidite negdje na asfaltu su bili odbačeni. Oni su udarili u asfalt, nisu imali energije da prodru, rikošetirali su i otišli su negdje u okolinu ili su se zabili u neku od, u nekog čovjeka koji se nalazio u blizini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, recite mi da li je onda verovatno da upravo po tom video snimku, gde se vidi da je stabilizator prekriven kamenčićima i zemljom, tako da se ne vidi, da u stvari to dokazuje da taj stabilizator i nije prodro u zemlju, već da je tamo veštački ubačen?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pazite, gospodine Miloševiću, proces koji se dešava tu je reda veličine 30 djelova milionitog djela sekunde i tu ne postoji jednostavni zapis ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: I nema razloga, pazite, da ne pođete od te pretpostavke da posle detoniranja, kada se raspao ovaj središnji dio projektila, ovaj dio stabilizatora o kome govorimo, i nastavio da putuje kroz prostor i on je ušao u ovaj dio i on je prodro 200 do 250 milimetara untar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači on nije odbačen?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije. Ne može on, pazite, gospodine Miloševiću, da bi bio odbačen treba da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Eksplozija ga nije odbacila, nego je ostao zariven. Pa tako bi mogao da nije eksplodirala granata.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, brzina odbacivanja ovoga djela zbog procesa detonacije reda veličine 170 plus-minus 20 metara, to je ono što sam u naknadnoj analizi ukazao. Ako je brzina mine minimalno 200 metara u sekundi, minimalno 200, to znači da bi prodrla, prodro stabilizator, mora da ima ostatak, da tako kažem, svoje kinetičke energije od, uzmimo, 40, 60, brzine od 40 do 60 metara u sekundi i onda se zariva. Kod ovakvih slučajeva u zavisnosti od brzine projektila u trenutku udara, mogu da se jave tri slučaja: kada se lansira sa brzinom, sa prvim, drugim ili trećim punjenjem ili, da kažem, prvim i drugim punjenjem, tada je brzina pada manja od brzine odbacivanja i ovaj stabilizator se odbacuje unazad u pravcu odakle je doletio. Ako je brzina udara negdje, da tako kažemo, oko negdje, da kažemo oko 170, 160, 150 metara u sekundi, ovaj stabilizator ćemo naći da leži u blizini. Ako je brzina udara 200 i više metara u sekundi, onda će ovaj stabilizator da se zabije u tlo. Znači postoje tri moguća slučaja. Iz ta tri moguća slučaja, onda je moguće izvući odgovarajuće zaključke sa kojih je mogućih reona izvršeno lansiranje ovog projektila.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A neki balistički stručnjaci, a video sam to i kod UN-a, tvrde da je stabilizator morao biti odbačen.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije mogao biti zatrpan ispod kamenčića, zemlje i peska već tamo stavljen naknadno.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, stručnjake koje sam ja poznavao u Vojno-tehničkom institutu, koji su bili pravi profesionalci i sa kojima sam ja radio 17 godina, imali su prilike zajedno sa mnom da vide, da nađu, u zavisnosti od ovakvih situacija, da nađu da li ima ili nema stabilizatora. Ja vam ponovo kažem, ovo je čisto fizikalno jasno i tu nema rekao ovaj onaj stručnjak. Drugo, u mojim naknadnim elaboratima koje sam ja dostavio, imate izvještaj američke laboratorije za balistička ispitivanja koja tačno daje formulu na osnovu koje mi možemo odrediti brzinu odbacivanja ovoga stabilizatora. I tu nema nikakvih dilema.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: On uopšte nije bio odbačen, on je bio zatrpan, po onome video snimku, ispod kamenčića i zemlje.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, kad kažem brzinu odbacivanja, ja nisam rekao da je, istovremeno imate i brzinu doleta projektila od 200, minimum 200 metara u sekundi. Kad tu brzinu doleta oduzmete od brzine odbacivanja, doći ćete da je ostala takozvana pozitivna kinetička energija s kojom je projektil uletio u tlo. I ponovo vam kažem, postoje tri slučaja: slučaj kada je brzina, ponoviću vam ponovo da vam bude jasnije, kada je brzina manja od brzine udara, brzina odbacivanja manja od brzine udara, projektil prodire u tlo. Kada je brzina udara jednaka brzini odbacivanja, stabilizator se nalazi u blizini, kada je brzina udara manja od brzine odbacivanja, stabilizator se nalazi par stotina metara od mjesta udara. Tako da ćete imati prilike kod minobacača 60 milimetara i kod minobacača 82 milimetra, nećete gotovo nikada naći stabilizator na mjestu udara zato što je brzina odbacivanja uvijek veća od brzine udara projektila o tlo. Mislim to i vaši stručnjaci iz Vojno-tehničkog instituta znaju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću, ovo ste lepo objasnili. E sad, da li možemo da zaključimo da vaš ekspertski nalaz takav kakav je i s kojim se ja ne slažem, nije otklonio određenu razumnu sumnju, čak ni vaš izveštaj, da su granatu na Markale ispalili Srbi, jer vi ste našli da postoji jedno moguće ispaljivanje granate i na muslimanskoj teritoriji. To ste čak i vi u svom izveštaju rekli da...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da, a tu razumnu sumnju nije otklonila ni konstatacija svih ovih drugih stručnjaka.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, niste u pravu, ja sam samo, u mom izveštaju izričito piše, "postoji šest potencijalnih mjesta sa kojih je mogao biti lansiran minobacački projektil a da uslovi pada na licu mjesta budu isti".

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ali, ali sam rekao ponovo ovo što sam maloprije rekao, da bi stabilizator prodro u tlo mora imati brzinu veću od 200 metara, projektil mora imati brzinu veću od 200 metara u sekundi. To neminovno govori onda da je projektil lansiran sa četvrtim, petim i šestim punjenjem, odnosno od 4.900 pa nadalje metara od mjesta eksplozije i u tom slučaju nema ni govora o ikakvoj sumnji ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači što je, što je dalje ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Sa kojih pozicija ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Što je veća daljina lansiranja, to je brži let projektila po tom ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne gospodine Miloševiću, nego ponovo vam kažem, moraju biti ispunjeni uslovi, ugao 60 stepeni i dubina prodiranja stabilizatora 250 milimetara u tlu, znači, brzina-ugao i brzina, ovaj, i dubina prodiranja ovoga stabilizatora. Iz tih inverznih uslova, vi tačno dođete do te situacije koja vam govori o tome da su moguća tri mjesta: na 4.900, 5.400 i negdje 6.400. Po tome, što se tiče mene ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Što se tiče vaših zaključaka, oni su mi jasni. A da vas pitam molim vas, da pogledamo jednu skicu. Da li je po vama možda ispaljivanje izvršeno sa ovoga vozila?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne bi, ja sam ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Stavite, stavite je na grafoskop.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: I šta mi hoćete da kažete na ovaj način? Kakve veze ima vozilo sa ispaljivanjem, s ovim slučajem?

SUDIJA MEJ: Izvolite. Izvolite nastavite.

SVEDOK ZEČEVIĆ: Meni nije jasno. Potpuno je nevažno da li je iz vozila ili iz minobacača. Pitanje je gdje se to vozilo nalazilo, a gdje se nalazi minobacač.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, o tome se radi, da se minobacač nalazi na tom vozilu i da su snage Armije Bosne i Hercegovine imale takvo vozilo iz koga su ispaljivale granate i da je moguće da je ispaljeno iz tog vozila na primer.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: O tome ne bih diskutovao. Ja sada vama ponovo kažem; moja studija je jasno pokazala pravac sjever-sjeveroistok, odklon za 18 stepeni, šest mogućih tačaka izabrao sam, dokazao kasnijom analizom 3 tačke, četvrto i peto punjenje na 4.900. Ovo vozilo ako je moglo doći na udaljenost 4.900 metara na teritoriji koju je držala ...

prevodioci: Molim vas da usporite.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Koju je držala Vojska Republike Srpske, onda ja ne znam kako bi bilo moguće i to, ako su htjeli da propuste to vozilo na udaljenosti 4.900 na teritoriji svojoj, ja to ne znam, ja ne bi ulazio u to apsolutno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, ja upravo tvrdim, a to se slaže i sa nalazima ovih stručnjaka UN, da je moguće da je granata ispaljena sa teritorije pod kontrolom Armije Bosne i Hercegovine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Naj, najdalja tačka koju je držala Armija Bosne i Hercegovine je bila 1.900 metara, a ja vama kažem sve tri lokacije sa kojih je moguće da je, može da se ostvari ovaj efekat je 4.900, 5.400 i 6.400 metara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, ovde imam jednu drugu skicu koja pokazuje prvobitna oštećenja na asfaltu i naknadno uštemana oštećenja na asfaltu. Ova naknadno uštemana oštećenja na asfaltu su tačkastom linijom a ova prvobitna su pravom linijom. To je na osnovu onoga što su mogli da izvade iz onoga izveštaja što su imali stručnjaci UN-a. Da li hoćete to da pogledate? Da li postoji, po vašem mišljenju, mogućnost da je, da su ta dva pravca napravila konfuziju, upravo zbog kasnijeg naknadnog štemanja tog, štemovanja tog plana?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ovo je nečija skica rukom, nije fotografija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno da nije fotografija ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa, onda ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nego skica koja pokazuje, ne možete na fotografiji da nacrtate strelicu i pravac udara eksplozije i tako dalje...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ali ovo o čemu govorite, o štemanju, znači mehanički rad na mjestu eksplozije. Evo, ovo je to mjesto eksplozije, gospodine Miloševiću. Evo, i sad dajte mi ovakvu fotografiju i da kažete da postoji neka razlika. Imate video snimak što vam je, to prisustvo oficira UN i recite mi da li postoji razlika. Ovo što je neko nacrtao, to je neka improvizacija nekog umjetnika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kao što vidite, ova tačkasta pokazuje štemovanje, a ova prava pokazuje drugi pravac.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Vi pokazujete skicu. Ovdje nema štemovanja, nikakvog, nikakve mehaničke dorade, gospodine Miloševiću. Ja bih volio da ti vaši stručnjaci koji su napravili ovo dođu u Sarajevo i da pogledaju. Sad mogu slobodno da krenu po Sarajevu. Niko ih neće zaustaviti, neka pogledaju mjesta pada i da vide da li na tim mjestima pada ima dodatnih mehaničkih radova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, to je, kao što ste i sami rekli, pijaca Markale potpuno rekonstruisana i, i ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: A imaju i druga mjesta, gospodine Miloševiću, nije to problematično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali tamo su tragovi potpuno i zauvek uništeni.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ovo je neozbiljan papir, apsolutno neozbiljno sa tehničke strane, tehničkog stanovišta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Vi ste, inače, rekli da to razumeju i da se može imati i osnovna škola za to. Ja sam pretpostavljao da su ovi oficiri UN-a koji su vršili pretrage imali bar tu osnovnu školu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne znam, ja vam ponovo kažem, nikada nisam vidjeo ni jedan izvještaj oficira UN-a.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja bih vam skrenuo samo na još nešto. Imam, imam dovoljno vremena. Vi ste svedočili i u predmetu protiv generala Galića, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde u ovom celom dokumentu koji se odnosi na, na generala Galića, nosi naziv "*Judgement and Opinion*", imate u glavi 7: "Izdvojeno mišljenje sudije Nijeto Navija (Nieto-Navia) ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, samo trenutak. Ja neću nužno da vas zaustavim, ali ovaj svedok ne mora da zna nešto o tome. Ako zna, neka on to uradi. Ja ću vama da dozvolim da to iznesete pred njega, pod uslovom da je kratko i relevantno, a svedok neka odgovori ako mu je to poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ovo izdvojeno mišljenje ima mnogo stranica, a ja ću iz njega samo nekoliko redova da pročitam. Samo nekoliko redova, prema tome, izuzetno kratko. Izuzetno kratko, ne brinite, ne brinite ništa. Dakle, tačka 97 kaže: "Ja nisam iz više navđenih razloga uveren da je Tužilaštvo ustanovilo van razumne sumnje da je Romanijsko-sarajevski korpus ispalio granatu koja je eksplodirala na pijaci Markale 5. februara 1994. Ja nisam jednostavno i lakomisleno došao do ovog zaključka, zato što su Armija Bosne i Hercegovine, kao i Romanijsko-sarajevski korpus imali pristup tokom rata minobacačima od 120 milimetara a to je oružja, vrsta oružja koje se može transportovati relativno lako. I konačno, ja znam da moj zaključak o mestu ispaljenja je nešto što podržavaju i zaključci specijalnih timova Ujedinjenih nacija, koji su preneti Savetu bezbednosti UN-a o tome 'da ne postoji dovoljno fizičkih dokaza' da bi se dokazalo da je ova ili ona strana ispalila ovu granatu". To je ono što sam hteo da citiram iz ovog izdvojenog mišljenja koje je se ticalo ...

SUDIJA MEJ: U redu, ja vas nisam zaustavio. To je jedno gledište i mi o tome treba da prodiskutujemo, ali to nije stvar koja može da se komentariše. Izvolite sada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Mej, onda ću nastaviti sa pitanjima. Gospodine Zečeviću, da li je tačno da je tek 6 dana kasnije, 11. februara, stigao i započeo istragu takozvani specijalni tim UN-a koji su sačinjavali kapetan Hoze Grande (Jose Grande), komandant Džon Hamil (John Hamill) i major Sarišar Kan? Sećate li se toga?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja ne znam kako bih se sjećao. Ja sam vam više puta ponovio, ja nisam vidio ni jedan Ujedinjenih nacija o tom pitanju. Nisam učestvovao u njihovom radu. Ja sam svoj posao na toj analizi u tom momentu, tokom rata, završio za ta dva dana, 6. i 7. i više nisam konsultiran do 1995. godine kada je došlo do eksplozije na Televiziji Sarajevo. Tek tada sam pozvan od jednog, u cjelom tom intervalu više nikada se ni jedan sudija meni nije obratio. Prema tome, nisam upoznat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, evo ja ću da vam kažem, oni su 4 dana nakon dolaska i, i četvorodnevne istrage dali svoj izveštaj, pa vas pitam kako vi objašnjavate da je specijalnom timu trebalo četiri dana da sačini izveštaj, a da ste vi za onako kratko vreme, pošto ste čuli na televiziji da se ne može utvrditi, ponudili se, imenovani od istražnog sudije i sve to završili

i imali već sedmog izvještaj koji govori, da li su oni toliko manje sposobni nego vi ili se možda radi o nekim drugim razlozima?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ako pročitate moj izvještaj, u tom izvještaju što sam ja napisao i što je završen zajedno s mojim kolegama, što je završen za dva dana, mi smo samo procijenili tada šest mogućih lokacija i rekli smo da je samo jedna lokacija na teritoriji koju drži Armija Bosne i Hercegovine. U mojim naknadnim radovima, koji su bili unazad dvije godine, sam ja kasnije na zahtjev Tužilaštva izvršio detaljnije analize i na osnovu onoga, što sam više puta ponovio u toku današnjeg izlaganja, pokazao da od onih šest lokacija, četvrta, peta i šesta su one koje ispunjavaju one uslove. Ja sam imao narijeđenje od istražnog sudije da moram da završim u roku od 24 sata i ja sam u skladu sa njegovim nalogom, jer on je bio taj koji je mene imenovao i završio taj svoj nalog na način da budem visoko profesionalan u okviru raspoloživog vremena i onoga što je dato. Kasnijim, da tako kažem, analizama koje sam dostavio Tužilaštvu, pokazao sam ovo što sam danas iskazao. Prema tome, ja ne dovodim u sumnju, ni u kom slučaju, sposobnost UN oficira. Vi imate svoje mišljenje, ja imam svoje tehničko mišljenje, oni imaju svoje mišljenje. Stvar je ovde uvaženi ekscelencija sudija procjeni čiji su argumenti vjerodostojni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali ako su oni 15. februara konstatovali da je nemoguće da se utvrdi ko je ispalio granatu ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: To je njihovo pravo, gospodine Miloševiću. Ja ne mogu komentarisati ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su prvi njihovi izvještaji ukazivali da je to uradila muslimanska strana?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nemam pojma, gospodine Miloševiću, ja nisam čitao te izvještaje. Ja mogu diskutovati samo o onome šta sam ja uradio. Ja nisam nikakvo zvanično lice u Bosni i Hercegovini. Ja sam običan građanin, nastavnik na fakultetu i ništa više.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, da li je tačno da angažman vas, po svemu sudeći, nema nikakve veze sa izjavom predstavnika UNPROFOR-a o tome da se ne može utvrditi, jer su oni konačan izvještaj o tome dali tek 15.?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam pročitao, objasnio sam fino u mojoj izjavi, mislim da nema potrebe da ponavljam. Ako

treba da gubite vrijeme, ja ću je ponoviti. Znači, čuo sam na televiziji i na radiju da su izjavili da ne mogu da...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: I tako dalje mislim ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tražili su od mene to, je l'.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U izjavi od 1996. godine u pasusima 4 i 5 ste naveli, citiram vas: "Kao član tima stručnjaka na početku rata sam u Sarajevu organizovao proizvodnju i razvoj ...

prevodioci: Molim vas da usporite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Usporicu, ne mogu prevodioci da stignu. U redu. Naveli ste: "Kao član tima stručnjaka, na početku rata sam u Sarajevu organizovao proizvodnju i razvoj oružja ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: I municije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: "Radili smo u saradnji sa štabom Armije Bosne i Hercegovine. Tamo sam radio do 14. decembra 1993. godine kada je tim raspušten". Je l' tako, gospodine Zečeviću?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tako je. Smjenjen sam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dakle, na navedenim poslovima ste prestali da radite nekih mesec i 20 dana pre eksplozije na Markalama, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ja sam smjenjen u julu 1993. godine. Kada je komandant, načelnik štaba Armije Bosne i Hercegovine, general Safer Halilović smjenjen, tada je kompletno smjenjena jedinica u kojoj sam ja bio a kojoj je on nama direktno nadležan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Šest mjeseci sam bio na raspolaganju, to znači nisu znali šta će sa mnom i onda su me 14. decembra je l' tako, dali mi naređenje da idem u "Unis institut". Ja sam bio pod vojnom obavezom. Otišao sam u "Unis institut", prema tome, morate da vodite računa o tome.

Znači, moj angažman kao načelnika odeljenja za istraživanje i razvoj pri Glavnom štabu Armije Bosne i Hercegovine trajao je ...

prevodioci: Molim vas da usporite.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Moj angažman je trajao od juna 1992. godine do jula 1993. godine, kada je moja jedinica smjenjena, raspuštena i ja sam stavljen na raspolaganje što znači morao sam biti u svakom trenutku dostupan, a nisu znali šta će sa mnom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. U vašoj priloženoj biografiji na strani 030374 stoji da ste od 1. juna 1992. godine do 18. decembra 1993. godine bili zaposleni u Generalštabu Armije Republike Bosne i Hercegovine i Mašinskom fakultetu u Sarajevu, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: U Centru za namjensku industriju, Odeljenje za istraživanje i razvoj pri Glavnom štabu. Precizno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, pri Glavnom štabu Armije Bosne i Hercegovine.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je Generalštab Armije Bosne i Hercegovine?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, ne. Nemojte mješati. To je prištapska jedinica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja nisam član Generalštaba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, ne kažem ja da ste član Generalštaba, nego ste preko njih zaposleni.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, nisam. Zapravo svi su vojnici zaposleni, naravno u Generalštabu na ovaj ili onaj način, nemojte mi ubacivati svoje riječi u ono što ja kažem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ne ubacujem svoje reči. Ja sam samo citirao vas da ste radili, bili zaposleni u Generalštabu Armije Republike Bosne i Hercegovine kao šef odseka za istraživanje i razvoj i tako dalje.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, nego u Centru za namjensku proizvodnju, Odjelenje za istraživanje, koji djeluje pri Glavnom štabu, znači pri, ne u.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, u ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Razlika je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, pri Generalštabu Bosne i Hercegovine?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I radili ste na pitanjima projektovanja i leta projektila, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam trebao da u uslovima kad nije bilo materijala, repromaterijala, to isto što smo govorili o "Pretisu" na Vogošći, da nađem načina kako može Armija Bosne i Hercegovine unutar Sarajeva da obezbjedi sebi proces proizvodnje municije i taj moj proces je trajao, da kažem, tih godinu dana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. U pasusu 37 izjave iz jula 2002. godine opisali ste kako ste od neeksplozivnih mina i projektila, ispaljenih sa srpske strane koje ste sakupljali na prostoru Sarajeva, vi i vaši saradnici pravili odgovarajuća ubojna sredstva, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno, jer 60 posto potreba eksploziva smo rješavali na taj način što smo uspostavili pravilo: svaki kilogram eksploziva u neeksplozivnom projektilu vrijedi jednu bombu ili jedan tromblon i onda su ljudi da bi preživjeli rizikovali život, nalazili neeksplozivne projekte, donosili ih meni. Ja sam ih pregledao, eliminisao opasnost od upaljača i davao da se izvadi eksploziv da bi mogao biti ponovo prerađen da bi se ljudi mogli da odbrane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a pošto su znači istragama utvrđivali da li je možda Armija Bosne i Hercegovine ispalila projektil, jedan od mogućih pretpostavljenih nalaza istrage, je l' tako, moglo je da bude i to da je na Markalama eksplozivno ubojno sredstvo u čijem procesu stvaranja ste i vi lično učestvovali, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Moguće u "Pretisu", ali prije rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ne i iz ovoga što ste sami rekli da ste da ste i od tih sredstava, neeksploziviranih, vi pravili ponovo ubojna sredstva.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pravili smo, gospodine Miloševiću, moja jedinica je pravila tromblone, ručne bombe i ništa više. Znači za ličnu odbranu pojedinca, a ne za djelovanje većih jedinica, jer mi nismo bili u mogućnosti da proizvodimo minibacačke projekte 120 milimetara, moja jedinica, za koju sam ja odgovarao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vaša jedinica. Da li je više nego evidentan vaš direktan interes da se ne utvrdi da je Armija BiH ispalila granatu na Markale?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Mislim na to neću da dam komentar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste radili za taj, za štab te Armije.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja sam radio za odbranu građana Sarajeva, moje porodice, mojih prijatelja i ljudi koji su se nalazili u Sarajevu. Gospodine Milošević, u jedinici kojom sam ja komandovao 30 posto članova su bili Srbi, 20 posto, 21 posto su bili Hrvati, ostalo su bili Bošnjaci.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas ne pitam ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja vam govorim to i mi smo branili građane, neovisno koji su građani, kakve nacionalnosti i ostalo.

SUDIJA MEJ: Ovo unakrsno ispitivanje je veoma naporno za prevodioce i za sve ostale. Molim vas da pravite pauze. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ja sam, ja nisam pitao za druge članove vaše jedinice, nego kažem da li je jasan vaš više nego evidentan interes da se ne utvrdi da je Armija BiH ispalila granatu na Markale?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja sam profesionalno radio. U mom izvještaju koji je tada predat, ni u jednom momentu nema neobjektivnosti. Možete taj izvještaj poslati mojim kolegama iz Vojno-tehničkog instituta pa neka pogledaju i neka pokušaju da nađu šta je tu neistinito.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, ja dovodim sve to u sumnju zato što ste vi u vašem nalazu utvrdili, navodno, da je granatu ispalila srpska

strana, iako su dva nalaza stručnjaka UN-a od 5. februara 1994. godine ukazivala na muslimansku stranu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Moram intervenisati ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iako je specijalni tim 15. februara zaključio da je nemoguće.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ako ćete da pročitate zaključke kod mene, a to moram da, da vam kažem, u mom izvještaju jasno stoji ovo, ponovo: "Pravac doleta je 18 stepeni sjevero-sjeveroistok, smjer doleta je iz pravca tu, procjenjeni padni ugao između 55 i 65 stepeni ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, saslušajte, ne, ne, saslušajte ...

prevodioci: Molim vas da pravite pauze i da se ne preklapate.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Molim vas saslušajte. Ja sam vas slušao i molim vas, ja hoću da odgovorim. Ja sam napisao: "Postoji šest reiona mogućih ispaljenja projektila čiji su položaji određeni na segmentu vojne topografske karte. Na teritoriji pod kontrolom Armije Bosne i Hercegovine se nalazi jedan rejon mogućeg ispaljenja projektila a na agresorskoj strani pet reona mogućih ispaljenja". I ništa više. To je moj zaključak, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: I nemojte stavljati nešto što ne piše u mojoj studiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, zar je moguće da svi stručnjaci UN-a koji su učestvovali u istragama i kod kojih niko nije imao osnova da bude pristrasan, kao što ste to imali vi, nisu posedovali dovoljno znanja da bi utvrdili ono što ste vi utvrdili, jer samo vaš izveštaj je utvrdio da je srpska strana ispalila i da ste samo vi koji ste imali neposredan interes u pogledu rezultata istrage, bili dovoljno stručni i kvalifikovani da utvrdite da je granatu ispalila srpska strana.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne bih vam mogao reći, gospodine Miloševiću. Iz mojih priča ovdje, ja nisam nikad ništa pogrdno rekao ni za jedan izvještaj UN-a jer ga nikada nisam ni vidio. Da mogu da kažem nešto loše ili

dobro, ja prvo taj izvještaj moram da vidim. Ja vam ponovo po deseti put ponavljam, nikakav izvještaj nisam vidio. Da li su stručni ili nisu stručni, ja to ne znam ali bih vam kazao jednu stvar, gospodine Miloševiću. Rijetko ćete naći u svijetu čovjeka koji je radio 17 godina na izradi municije, istovremeno predavao na fakultetu i tri i po godine bio izložen neposrijednom udaru projektila i imao na sebi priliku da osjeti šta znači borbeni efekat nekog projektila. Prema tome, mogu da kažem da imam prilično dobro iskustvo, i pozitivno i negativno. Znam jako mnogo teoretskih modela koji razmatraju fenomene fragmentacije "haj eksploziv" projektila i pratim, ako mogu tako da kažem, jako dobro istraživanja američkih stručnjaka u ovom polju. I ja stvarno jesam dobar stručnjak u ovoj oblasti. A kakvi su stručnjaci UN-a to ne bi mogao da kažem. Ja sam fino napisao, imate moj papir, moj "CV", imate sve podatke i vi čitate, a vi meni pričate o nekim stručnjacima koje ja nikad nisam vidio, ni čuo, niti sam pročitao o njima. Prema tome, molim vas, ne možemo se mi porediti. Ja ne govorim ništa o njima. Nikad nisam ništa rekao, ni pozitivno, ni negativno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, ja uopšte ne govorim o njima, nego govorim o vama, jer vas pitam zar nije evidentno da postoji sukob interesa, koji vas, kao eksperta, u ovom slučaju diskvalifikuje, jer ste vi zaposleni pri Generalštabu ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nisam, izvinite ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pri Generalštabu Armije Bosne i Hercegovine i imate direktan interes da to budu Srbi, koje nazivate i u tom stručnom ekspertskom izveštaju pogrdnim imenima. Zar vas to ne uverava da je, da vas taj sukob interesa diskvalifikuje kao stručnjaka?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kao eksperta.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ni u kom slučaju. Prvo, nisam u trenutku pisanja izvještaja, nisam bio vojno angažiran, to je jedna stvar. Drugo, termin četnik nije pogrdan izraz, to je termin ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste, govorite, sad ste citirali agresorska strana ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Agresor. Pa, jeste. Kad neko na mene baca projektele u Sarajevu ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, je l' ste vi bacali ...

prevodioci: Molim vas da se ne preklapate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovamo je bio Romanijski korpus, a ova-
mo je bio Prvi korpus Armije Bosne i Hercegovine. Korpus prema korpusu na
liniji fronta. Jeste vi bacali projektele na njih?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Bombe, ručne bombe i tromblone koji
imaju domet 150 metara. To je ono što sam ja radio i što sam ja mogao da
napravim...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je to što ste vi radili. Vi kažete da ni-
ste imali artiljerijska oruđa, pa šta ste onda imali ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja kažem ono što sam ja radio.

prevodioci: Molim vas da se ne preklapate.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Zečeviću. Ali vam
je poznato da su srpski položaji bili osmatrani s drugih osmatračkih mesta
UNPROFOR-a? Ni sa tih mesta nije primećeno da su Srbi ispalili granatu. Je
l' vam to poznato?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ja nemam tu informaciju. Kako ću ja
imati informaciju, ja sam bio običan građanin u Sarajevu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte, vi izjavi UNPROFOR-a da je, da
nije moguće ustanoviti ko je ispalio granatu, pridajete veliku važnost. Samo
tu izjavu znate. Ni jednu drugu izjavu UNPROFOR-a ne znate i ni jedan dru-
gi podatak UNPROFOR-a ne znate ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jedino što znate je njihova izjava da ne
znaju ko je ispalio granatu i da nije moguće utvrditi.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ako ste pročitali
u ovom mom izvještaju, ja sam rekao: "Na radiju je objavljeno tog dana,
šestog je objavljeno na radiju", ne da ja sam dobio izvještaj, na radiju obja-
vljeno da je izjavio portparol UN-a da sa pozicija Armije Bosne i Hercegovine
tog dana, to se može provjeriti, nije ispaljen ni jedan projektil. I to stoji u

mom izvještaju i ništa više. Nikakav poseban izvještaj iz UN-a meni nije do-
lazio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi ste od UN-a uzeli, dakle, sa-
mo ono što se ticalo ove konstatacije da je nemoguće i vi ste svesni, nadam
se, činjenice da jedini izveštaj koji je do sada, koji do sada tvrdi da je sa srp-
ske strane ispaljena granata, vaš.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ja to ne znam jer nisam pogledao nikakav
drugi izvještaj, izuzev svog.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro. Ja sam obećao gospodinu Tapušковиću da
ostavim 15 minuta. Hvala, gospodine Mej.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Zahvaljujem se i gospodinu Mi-
loševiću. Časne sudije, ja bih svedoku predočio nekoliko stvari koje je isključi-
vo on izjavljivao i dokumenta koja je on isključivo koristio kad je davao svoj
nalaz. I prvo bih počeo, gospodine svedoče, od ove vaše izjave koju ste dali
30. decembra 1940. godine, o Bože, 20., 21. jula 2002. godine istražiteljima
Tribunala. To je dosta velika izjava. Mene interesuje jedan jedini paragraf.
On je preveden i na engleski i to je 37. paragraf te vaše izjave. Evo, evo vam
te izjave da vam predočim taj deo onoga što ste kazali tu. Molim vas, gospo-
dine Zečeviću, pogledajte paragraf 37. Ovde ste kazali, evo čitam da nebiste
vi čitali: "Od aprila-maja 1993. godine minobacačke granate i projektili koje
su srpske snage ispaljivale na Sarajevo, proizvođene su u Srbiji. To znam po-
što sam od avgusta 1992. godine uveo praksu sakupljanja neekspoldiranih
ubojnih sredstava, mina i projektila, da se eksploziv, da se eksploziv izvađen
iz njih upotrebi za potrebe vlade BiH ili tako ... Je li to tačno?"

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dalje: "Tražio sam dobrovoljce",
dakle i vi ste bili dobrovoljac, "da idu po Sarajevu i sakupljaju ova neeksplo-
dirana ubojna sredstva". Je li tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: "To je bila praksa koja se u nor-
malnim situacijama ne bi provodila, ali posto je vladinim snagama kritično
nedostajalo oružje, nije bilo alternative". Od svakog kilograma eksploziva
ste vi tamo dalje proizvodili određena oruđa, je li tako?"

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: 10 tromblona. Pročitajte fino.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, 10 tromblona.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, bitno je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Mene interesuje, pre svega, ovo da ste skupljali neeksplozivna ubojna sredstva, mine i projektile. To je tačno.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa, to je logično.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Onda ste rekli u jednoj rečenici niže: "Kao što je to bila uobičajena praksa u Jugoslaviji, ubojna sredstva koja su mi ljudi donosili, nosila su oznake godine i mesta proizvodnje". Je li tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da li to znači da ste i vi skupljajući ova ubojna neeksplozivna sredstva, imali upravo tela tih projektila u svom naoružanju, je l' tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Mi smo koristili samo eksploziv, jer niko lud ne bi stavio u minobacač tijelo projektila koje je već jednom letjelo.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, ali u vašoj izjavi od 7. do 9. septembra vi ste kazali, ja ću vam citirati ako treba i pokazaću vam ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pokažite mi, molim vas.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Evo, evo vam ta izjava, jer vam moram pokazati i ponovo. Evo je. Vi ste istražiteljima, vi ste rekli ovde u sedmom pasusu, drugi pasus od pozadi da ste vi u Sarajevu granate pravili u livnici u Alipašinom Polju.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne ja.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa, je li rađeno to pod vašom kontrolom?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne. Pod mojom kontrolom su se samo proizvodile ručne bombe i trombloni. Ne minobacačke mine. To je radila tvornica "Pretis" koja je bila u Sarajevu. Ona je bila zadužena za to. Ja ne,

ona nije potpadala pod moju nadležnost. Oni su bili privredni subjekt, ja sam bio vojna jedinica.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Sad pogledajte izjavu koju ste dobili danas i koja je prezentirana i sudijama. Malopre vam je gospodin Slobodan Milošević to predočavao a tiče se onoga što ste rekli u vezi sa centrom službe bezbednosti. Vi ste rekli da niste tražili od njih ništa, međutim, čitam vam ono što piše u vašoj izjavi od 26., 27. februara 1996. godine, na prvoj strani u sredini: „Odlučio sam stupiti u vezu sa Centrom službe bezbednosti i pitati mogu li ja povesti istragu u vezi s tim događajem. Pristali su“. Dakle, nije reč o veštačenju, nego ste vi tražili odobrenje ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, ne, čekajte, moram da pogledam. Ne mogu ništa reći jer ne vidim. Gdje je? Na kojoj je strani? Broj, recite mi broj strane?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Evo, ja ću vam dati. Podvučeno, to je prezentirano sudijama. Evo vam, na prvoj strani, na prvoj strani to je pasus sedmi, doslovce ste kazali to što sam vam pročitao: “Sa Centrom službe bezbednosti i pitati mogu li povesti istragu“. Oni su pristali da vi povedete istragu, ne da veštačite. Pa, ste se onda ponudili ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, ne. Čekajte, meni je sudija Ambraša, oni su meni samo omogućili da dođem na lice mjesta.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Recite mi jeste li vi ovo izjavili što piše u ovoj izjavi ili ne?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pazite, ja ne mogu povesti unutar Centra službe bezbednosti istragu, kad nisam član službe bezbednosti.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Molim vas, tako ste kazali.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Tu je pogrešno prevedeno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro. Hvala. A gledajte sad u sledećem pasusu.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Evo šta ste kazali: “Nisam se slagao sa mišljenjem generala Smita, jer su četinici i Armija Bosne i Hercegovine koristili različite granate. Granate koje su se proizvodile u Sarajevu

nisu bile napravljene od kovanog željeza, nego od komada željeza i valjanog željeza", je li tako?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: One su, ovo je pogrešno prevedeno, od livenog, sivog liva. Objašnjavam, govorim šta sam ja rekao. Sivi liv.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne, molim vas, pogledajte, vi ste kasnije ispravili. U izjavi od 7. do 9. septembra, koju sam vam dalo malo pre, na prvoj strani u 4. pasusu vi kažete ovako ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Liveni čelik. Evo to je liveni čelik.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Molim vas, vi ste 1996. godine ovo kazali, da nije bila od, kako ste kazali, napravljena od kovanog željeza ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste, nego od licenog čelika.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Nego od komada železa i valjanog železa. Dakle, u Sarajevu se pravilo od komada železa i valjanog železa a ne od kovanog železa.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pazite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Tako ste kazali

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste. Hoćete da vam objasnim, gospodine?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Izvolite.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa prvo ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da čuje vas sudija.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, okej, izvinjavam se. Zbog nedostatka, zbog tehnoloških razlika, zbog nepostojanja presa i tako dalje, jedan broj je projektila, ne u mojoj jedinici, nego u tvornici "Pretis" u Sarajevu, znači ja nisam učestvovao u tome, nego samo znam o tome. Prema tome nemojte, ja nemam veze sa tim, to su iz punog komada željeza, znači iz boka željeza vršili grubom mehaničkom obradom, pa kasnije finom mehaničkom obradom, sastavljali su par, da kažem, mjesečno komada mina. Kasnije, u drugom periodu su uspjeli da osposobe tehnologiju livenja i to je to.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A zašto ste, zašto to niste kazali odmah ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Šta?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Nego kad ste videli od kakvog je materijala ta kritična mina napravljena, vi ste se onda u septembru mesecu 2000. godine ispravili, pa ste rekli ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nije, nisam. Nema to veze. To je isto. Za tehničare je to isto, gospodine ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Molim vas, molim vas, pogledajte šta ste kazali, četvrti pasus izjave od 7. do 9. septembra?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ovo ništa nije kontradiktorno onome što sam ja rekao ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Molim vas, objasnite sudijama.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa evo, ja ću da, postavite pitanje šta treba da objasnim.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Evo čitam ...

prevodioci: Upozoravamo govornike da je prevod nemoguć ako se preklapaju.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Razumem, ali ja nekako uvek žurim zbog vremena. Evo, čitam vam, čitam vam.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Pa, recite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U vezi rečenice iz izjave, pa pod znacima navoda: "Granate proizvedene u Sarajevu nisu napravljene od kovanog čelika, nego od komada izlivenog čelika", to citiram ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, komada ili livenog. Pazite, to, sad sam vam pokušao to da kažem.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa, saslušajte me, molim vas. Saslušajte me da bi objasnili sudijama.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Hoću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Da završim. To je pod znacima navoda, to ste ranije bili izjavili. "Moja rečenica", kažete, "nije dobro protumačena. Granate Armije BiH su pravljene od izlivenog čelika, a ne od komada čelika". Da li to znači da ste vi, kad ste shvatili da ste napravili jedan propust ili da ste ušli u određenu kontradiktornost, ispravili svoju grešku kad ste videli od čega je bila napravljena granata?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Uvaženi kolega, ako ste vidjeli moj izvještaj, u izvještaju se apsolutno ne pominje nigdje od čega je taj, da li je liveni čelik ili je čelik kovani. Ovdje je bilo više pitanje spoljne balistike, da se odredi lokacija. Znači u mom izvještaju je potpuno nevažno, ako pogledate, nigdje se ne spominju komadi čelika. Ovo što su mene pitale kolege iz Tužilaštva, to je cilj da oni su htjeli da im ja kao, ako mogu tako da kažem, stručnjak objasnim kako je tekao razvoj i proizvodnja municije u Sarajevu. I to je bila izjava sa njima. U mom izvještaju, ekspertskom izvještaju, nigdje se ne spominje, ni u jednom momentu, vrsta tehnologije sa kojom je izgrađena bila bilo koja od ovih projektila. Ja nisam analizirao parčad, nego sam analizirao efekte na tlu, stabilizator i spoljnu balistiku projektila. Prema tome, potpuno za takvu, za tu ekspertnu analizu, potpuno je nevažno. Zašto je važno da li je materijal izliven ili da li je kovan? Važan je zbog broja parčadi. To je, da kažem, jedino važno. Da li će parčad biti u obliku nožića ili će u obliku nepravilnih oblika tipa sferoida. Znači, kada je projektil kovan ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine svedoče, nemamo vremena ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne. Pa, ne znam ja da li vi imate vremena. Ne možete vi naterati mene sad zbog toga što vi nemate vremena da dovedete, da sam nešto izjavio suprotno ovome što se nalazi u mom izvještaju ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne, ne ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Molim vas, ja vam ponovo hoću da kažem zbog čega je važno ovo.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Suprotno, suprotno nalazu Smita.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nema veze. Smit je izjavio da se, zapravo nije izjavio da je projektil imao visinski upaljač. To je prva njegova izjava.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ma, ja moram da završavam. Ako možemo samo još da se vratimo na ono najsuštastvenije. U drugoj tački, tački vaših zaključaka.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Samo trenutak, da pronađem.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Jeste našli?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jesam.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Rekli ste: "Isključuje se mogućnost eksplozije izazvane statičnom eksplozivnom napravom".

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: To ste rekli?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Jeste.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A u ovom nalazu koji se nalazi, u ovom vašem iskazu, u ovoj vašoj izjavi koja se nalazi pred vama, to je ova od 7. do 9. septembra, pogledajte pretposlednji pasus. Vi ste rekli ovako: "Profesor Zečević je timu istražitelja predao fotokopiju izveštaja srpskog stručnjaka za minobacače, naučnika Miroljuba Vukašinića u kome on govori o minobacačkom dejstvu na Markalama avgusta 1995. godine". I gledajte sad zadnja rečenica: "Profesor Zečević je rekao da, iako su to dva različita incidenta, informacije iz izveštaja su relevantne za incident koji se desio 5. februara 1994. godine". Ja sam od Tužilaštva dobio taj nalaz koji ste vi predali Tužilaštvu. Ja vas molim da uzmete taj nalaz jer smatrate da je on relevantan za to, da bih vam predočio nešto iz njega. Da li ovo što piše u tački 2, tački 2, u stvari, znači da vi osporavate to što se nalazi u tom nalazu koji ste vi predali istražiteljima?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Možete li mi samo reći, ja govorim o metodologiji.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Evo gledajte ovde šta kaže, i, i tu se poklapa ono što ste vi govorili o uglu. Kaže ovako: "Izvršena analiza položaja kratera padnog mesta i geometrija stabilizatora kao i na osnovu izvršenih numeričkih simulacija dejstava projektila na cilj, može se tvrditi da je eksplozija mine najverovatnije izvršena u statičkim uslovima pod uglom koji se kretao u granicama od 50 do 60 stepeni". To je upravo onaj ugao o

kome ste vi sve vreme govorili i oni su identični. Šta možete da kažete u vezi toga, jer ste rekli da je taj nalaz relevantan?

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Prvo da vam kažem, ja cijenim gospodina doktora Miroljuba Vukašinića jer sam sa njim radio prije rata. On je dobar stručnjak, ali čovjek koji nema praktično iskustvo, znači odličan je stručnjak za simulacije. Cijela ova teza sadrži prilično dobre, da kažem, koncepte i u ovom mom izvještaju, ovdje što ste ga sad vi citirali, nigdje ne govori da sam ja prihvatio njegov zaključak. Ne može se govoriti o zaključku za dvije različite eksplozije da su isti zaključci ali sam rekao: metodologija sa kojom je gospodin Vukašinić istupio mi je prilično zanimljiva i o njoj možemo diskutovati. Ja imam različito mišljenje jer sam detaljnije došao do nekih drugih podataka ovdje ali globalno, koncept je zanimljiv i on može poslužiti za razumjevanje fenomenologije. Prema tome, ja u ovoj svojoj ovdje izjavi nigdje ne spominjem da je zaključak gospodina Vukašinića tačan, nego da je koncept na kome je baziran, je l' tako, znači ona može poslužiti nekome za razumjevanje fenomenologije, jer je prilično dobro gospodin Vukašinić pokušao da objasni ovu fenomenologiju. On je nije objasnio, jer je napravio nekoliko grešaka, ali to je potpuno...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Nevažno, nemojte dobro, potpuno je nevažno za...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Prihvatate to sa tog aspekta, ali, ali ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne ali ne možete vi meni staviti ono što vi želite da stavite u moja usta, ono što ja nisam ljudima rekao. Meni su došle kolege iz Tužilaštva da me pitaju šta može da se uradi. Ja sam rekao "Odlično, evo vam studija gospodina Vukašinića, ja ga cjenim, dobar je stručnjak, mlad čovjek". On je pokušao da objasni jedno. Zaključci mu nisu u redu ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Molim vas ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ali teorija mu je bazirana, ima osnove i tu sličnu teoriju sam i ja koristio za ove svoje analize. Prema tome, gospodine, ne stoji, jer u mom ovdje izvještaju Tužilaštvu, ja ne prihvatam zaključke, nego samo kažem da je studija kao studija u tehničkom, u naučnom smislu zanimljiva.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, ja ništa ne govorim napamet. Govorim samo ono što sam pročitao ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Ne piše nigdje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I ono što mene interesuje i što treba da objasnite sudijama tiče se ovog ugla. Ako je, ako je reč o statičnom oruđu, ovaj ugao od 50 do 60 stepeni odgovara onom uglu koji ste vi utvrdili a ne odgovara onom uglu koji, koji su utvrdile, utvrdili predstavnici Ujedinjenih nacija.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Gospodine, ugao veze nema sa ovom problematikom.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Kad ispućate projektil, zavisno od mjesta odakle je lansiran, s koje udaljenosti, s kog ugla levacije, vi ćete doći do toga da će uglovi biti potpuno različiti. Da bi vam to bilo jasnije, evo kazaću vam, evo minobacač, pazite, to je veoma važno da se shvati šta je ugao. Ovaj ugao od 55 stepeni nema veze sa Markalama 1994. godine. Markale 1995. godine i Markale 1994. godine to su dva različita slučaja. Molim vas, minobacač, tip minobacača iz koga je lansiran taj projektil, ima mogućnost da mjenja levaciju, od 45 do 85 stepeni. Mina koja je korištena, ona ima ova dopunska punjenja. Što više punjenja, to veća brzina projektila pri izasku iz cijevi. Znači, sutra uzmite dvije ekipe, dajte im nalog da lansiraju sa dva različita položaja pri istim levacijama ...

SUDIJA MEJ: Mislim da smo to već čuli, a vreme je ograničeno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Ako mogu da završim.

SUDIJA MEJ: Izvolite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Zečeviću, ono što je interesantno, radari predstavnika međunarodne zajednice, niti je ijedan svjedok potvrdio da je video raketu, a vi ste govorili o tome u svom nalazu, u svojim izjavama, da se let rakete može videti, nisu registrovali prelet bilo kog projektila na liniji razgraničenja. Kako to objašnjavate, da to niko nije video i da radari jednostavno tu raketu nisu snimili, čime se vi bavite u svojim

izjavama? Ja vam mogu naći da ste rekli i vi da se raketa može videti golim okom? Izvolite.

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Prvo kolega nije raketa, nego je projektil.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK ZEČEVIĆ – ODGOVOR: Minobacački. Bitno mjenja ulogu. Drugo, radari koji su se nalazili na aerodromu Sarajevo nisu uvijek uključeni. Prema tome, projektil koji je doletio bio je skroz na drugoj strani od mjesta gdje su postavljeni radari. Prema tome, to ništa ne znači. Da bi, ti radari su više služili čisto ...

SUDIJA MEJ: Bojim se da sada više nemamo vremena. Hvala vam. Bojim se da se to odnosi i na ...

SUDIJA KVON: Samo trenutak. Nešto mi nije jasno u vezi sa sirovinom korišćenom za proizvodnju samog projektila. Da li je tačno, kao što stoji u vašoj izjavi iz 1996. godine, da je postojala razlika u materijalu od kojeg su izrađivani projektili kod Srba i kod bosanske vojske?

SVEDOK ZEČEVIĆ: Razlika je bila u kvalitetu materijala za tijelo projektila. Oni su imali prese i mogli su da naprave, da kažem, tijelo projektila ...

SUDIJA KVON: Da, to je dovoljno, hvala. Dakle, ako uzmemo u obzir i ako ostavimo po strani balističku analizu, recite nam zašto vi niste analizirali fragmente koji su nađeni na licu mesta na Markalama u to vreme?

SVEDOK ZEČEVIĆ: Oni su bili potpuno nevažni za određivanje mjesta odakle je lansiran projektil. Fragmenti imaju zadatak da se procjeni koliko može biti ubijenih ljudi, znate. Jedan minobacački projektil ima od 3.000 do 5.000 parčadi koji lete brzinom od 1.000, 1.200, 1.500 metara u sekundi. Oni su važni za forenzičare, a nisu za spoljno-balističare ili za određivanje mjesta odakle je lansiran projektil i potpuno je nevažno u ovom momentu za određivanje lokacije, parče projektila na mjestu eksplozije. Važan je bio stabilizator, samo mjesto djelovanja, na osnovu kojeg se onda mogu da izvuku odgovarajući, da kažem, zaključci.

SUDIJA KVON: U redu, hvala.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, nema dovoljno vremena za dodatno ispitivanje, ali zamolio bih da barem fotografije koje su korišćene u unakrsnom ispitivanju budu uvrštene u spis.

SUDIJA MEJ: Da.

SUDIJA KVON: Mislim da bismo to trebali uvrstiti ako dokazne predmete Odbrane kasnije.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, bojim se da sada stvarno moramo da završimo.

TUŽILAC NAJS: Pa, dozvolite mi da kažem samo ovo. Projekt dokazivanja relevantnosti presretnutih razgovora je završen. Sada vam stoje na raspolaganju dokumenti o tome. To se odnosi na bosanske presretnute razgovore, koje smo smanjili na ono što optuženi smatra da je najminimalniji mogući deo. Svi su oni relevantni, ali razmešteni su u dve grupe. Prvo, hronološki identifikovani, a zatim po temama. Dakle, tada su razgovori pregrupisani i ponavljaju se još jednom u zavisnosti o temi razgovora, tako da možete da ih vidite i u tom kontekstu i na kraju smo napravili i popis *dramatis personae*. Imamo još tri kolekcije presretnutih razgovora, manje od ove kolekcije. Dve se odnose i na svedoke i najmanje još jedan, a možda i dva još treba sakupiti u jedan konačni dokument koji će sadržavati sve presretnute razgovore i koji će verovatno biti iste forme kao i ovaj dokument koji smo sada pripremili. No dakle, projekat je završen, napravili su ga naši eksperti u kući i zajedno sa drugim ljudima koji su svi identifikovani u fusnoti na prvoj stranici.

SUDIJA MEJ: Gospodine Zečević, time je vaše svedočenje završeno. Hvala sam što ste došli da svedočite na Međunarodni sud. Sada možete da idete. Rasprava se prekida i nastavlja sledeće nedelje u utorak.